

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

UB

BRØDESKOV

JUL 87

FKVIST

STATSAUTORISERET EJENDOMSMÆGLER MDE OG VALLAR,
DØNNEGÅRDSVEJ 5, 3400 HILLERØD, TLF. 02 265163

BRØDESKOV

JUL 87

Redaktion

Ellen Andersen (ansvarshavende)
H.K. Ejlskov
Knud Jensen
Knud Kræmmer
Inge Pedersen
Lisbet Rubinstein
Jørgen Sandberg
Poul Walbjørn
Karen Werchmeister
Knud Werchmeister

Salg

Børn besøger husstandene.
Butikker i området samt boghandlere i Hillerød og Allerød.
Ved møder og fester.
Iøvrigt: Ellen Andersen
(02-26 19 80)

Pris

Kr. 25,- incl. moms

Restoplaget af tidligere årgange
sælges for kr. 100,- ialt.
Enkeltvis kr. 10,-.

Kasserer

Lis Aagaard

Tryk

Kregme Bogtryk

Forside

Julestjerne
(Euphorbia pulcherrina)

Fotos

Knud Kræmmer m.fl.

Tegninger

Karen Werchmeister m. fl.

Kære læser!

Brødeskov Jul 87 har som forsidemotiv en julestjerne. Den er både et symbol på julen og kan samtidig være en slags fødselsdagblomst til os selv og vore læsere. Brødeskov Jul udkommer nemlig for 15.gang. Den smukke røde blomst er faktisk slet ikke selve blomsten, men blade der omkranser en masse små individuelle gule blomster.

Beliggenhedsmæssigt kan vort område sammenlignes med julestjernen, vi er en lille del af den store kommune. Og da netop "ens eget" er mest spændende, føler vi os som de gule blomster i midten. Vi har gennem årene forsøgt at fortælle om nogle af disse små blomster, som for os er vigtigere end de mere prangende blade. Vi håber dog også, at andre udenfor området har haft glæde af at læse beretningerne. Tak til alle som har medvirket til udgivelsen af Brødeskov Jul i de forløbne 15 år.

Overskuddet fra salget går i år til skolefonden ved Nr. Herlev Skole. Skolen fylder 25 år og kan omvendt sammenlignes med blomstens røde blade som beskyttende værner om de unge, der engang skal føre julehæftets tradition videre. Ved at købe hæftet får man både underholdning og giver skolen en jubilæumsgave.

Glædelig Jul og Godt Nytår

Redaktionen

Udgivelse m.v.

Brødeskov Borgerforening.

Vi vil gerne udtrykke en tak for hjælp og bidrag fra forfattere m.fl., samt for de fotos og tegninger, som vi har fået lov at trykke.

Tak til annoncører for støtten.

Der er så mange dejlige frikvarterer

Af Børge Kirk, der var skoleinspektør ved Nr.Herlev skole fra starten i 1962 og indtil 1980

Gennem mange år havde der i den daværende Nr.Herlev kommune været to 3-klassede landsbyskoler, hvor to eller tre årgange blev undervist i samme klasse.

For at kunne leve op til bestemmelserne i den nye skolelov af 1958 om undervisning i gymnastik, sløjd og husgerning m. m. blev det efter lange forhandlinger be-

sluttet at opføre en centralskole for alle kommunens elever. Ved skoleårets begyndelse i 1962 var skolen endnu ikke helt færdigbygget. De almindelige klasselokaler kunne anvendes, men selvom faglokalerne manglede, besluttede man at påbegynde undervisningen på centralskolen efter sommerferien. Den officielle indvielse fandt imidlertid først sted den 1.decem-

ber 1962, da byggeriet var afsluttet. Denne dato har man siden festligholdt som skolens fødselsdag.

Ved starten havde skolen 6 lærere, og der var omkring 120 elever fordelt i 7 klasser med én årgang pr. klasse. Gennem skolens 25 første år har man stræbt efter at skabe gode traditioner omkring skolens tilværelse med fælles oplevelser i årets løb.

Hver dag samledes man til morgensang i aulaen, hvor der enten blev sunget en salme eller en sang, passende til årstiden. Særlig festlig blev denne start på skoledagen, når elever sammen med klaveret spillede til sangen på violin og blokfløjter.

En lille pige sagde engang til mig, at hun var så glad for at gå i skole, og det var naturligvis rart at høre. - "Jo", sagde hun, "der er så mange dejlige frikvarterer", - og sådan er der også andre, der har følt. I årenes løb har et godt samarbejde mellem forældre, elever og lærere medført, at der på skolens legeplads og sportsplads blev opstillet forskellige legeredskaber, klatretræ, legehus, gynger, sandkasse m.m., så der var rig mulighed for udfoldelse i "de dejlige frikvarterer".

For at eleverne kunne komme til

at optræde for hinanden på den udmærkede scene i gymnastiksalen, blev der lige fra skolens start skabt tradition for en sådan optræden: 1.-2. og 3.klasse skulle lave små nissespil eller lign. til juleafslutningen, 4. og 5. klasse tog sig af forskellige småstykker i forbindelse med fastelavnstøndeslagningen, og endelig indstuderede de største klasser den årlige skolekomedie, der blev opført før skoleballen ved skolens fødselsdagsfest.

En særlig stemning har der altid hvilet over juletræsafhentningen i skoven, lørdagen før første søndag i advent. Oprindelig var det tanken, at skolens elever evt. sammen med deres mindre søskende skulle hente træet, der så skulle stå tændt i julemåneden ved skolens hovedindgang. Men mange forældre sluttede op om festligheden, og i samarbejde med forældreforeningen blev det en tradition, der samlede ualmindelig stor tilslutning, som i nogle år nåede over 600 deltagere. Sådan en dag blev der smurt boller og lavet chokolade til den store guldmedalje.

Den tid på året, hvor der er store muligheder for at skabe gode traditioner som "småpynt" på skolens hverdag, er så afgjort julemåneden. Her er der nok mange, der vil mindes de år, hvor hele skolen i et par timer en december-

dag samledes til "juleklip" med en masse spændende opgaver at tage fat på med saks og lim. Over højtalerne lød inspirerende julemusik, og selv julemanden kom et år på besøg med en sæk dejlige juleæbler.

Julebagningen i skolekøkkenet var også noget, som de forskellige klasser så hen til som en spændende oplevelse. Hvor mange julekager kunne man monstro få ud af den klump dej, som hver elev havde fået udleveret af klasselæreren, og mon der nu blev kager tilovers, til man kom hjem, så forældre og søskende også kunne smage.

Skolens sangkor, som i mange år underholdt de ældre i sognet med Luciaoptrin og sange, overraskede ofte skolens øvrige elever ved om formiddagen den 13. december at lave Luciaoptog gennem skolens gange og aula. Det var en smuk og betagende oplevelse for alle. Også ved andre lejligheder havde man mulighed for at høre sangkoret synge, bl.a. ved skolens fødselsdagsfest.

På selve juleafslutningsdagen havde man først moret sig over de mindre kammeraters nissespil på skolen, og derefter gik man i lange rækker op til kirken, hvor julesang og juletale bragte alle i den rette julestemning.

På skolenævnets initiativ blev der for en del år siden plantet et egetræ i græsplænen ud mod Kolle-rødvejen. Den dag træet sprang ud - eller i hvert fald viste grønne blade! - samledes hele skolen derude og sang: Kom maj, du søde milde. Efter skolenævnets ønske sluttede undervisningen den dag kl. 11. En sådan tradition faldt afgjort i elevernes smag.

I sommerhalvåret holdt man i de første år efter centralskolens start en idrætsdag, hvor skolen havde besøg af elever fra naboskoler af samme størrelse som Nr. Herlev. Her blev kæmpet med liv og lyst i fodbold, håndbold og forskellige andre former for idræt. Senere, da denne skoleturnering ophørte, blev der tradition for en idrætsdag for skolens egne elever, og her blev den obligatoriske kamp mellem 7. klasse og lærerne en årlig begivenhed.

Et lejrskoleophold hørte også sommeren til. I flere år gjaldt det kun elever fra 7. klasse, som de første år tog til Sønderjylland med Dybbøl og Sønderborg som hoved-

mål. Senere valgte man Bornholm som stedet for lejrskoleopholdet, og også der var mange spændende opgaver at gå i gang med. Et kortere lejrskoleophold for 4. klasserne har også været gennemført i en del år, og her har St.Havelse været et udmærket sted for de første lejrskoleoplevelser.

Inden for undervisningsområdet blev det efterhånden en årlig skik, at alle skolens elever skulle beskæftige sig med et stort fælles emne i en featureuge, hvor små og store elever fik mulighed for et frugtbart samarbejde. Man startede med "Skoven" som emne, og senere fulgte "Landbrug", "Hav og Sø", "Oldtid", "Erhvervslivet" osv. Hvert år var der stort besøg af forældre og pårørende til den afsluttende udstilling, og stemningen nåede højdepunktet ved bålet, hvor det et år var et gammelt tærskværk, der gik op i luer, og et andet år en jernalderbolig, der efter et "røverisk overfald" af en "nabostamme" brændte ned til grunden. I forbindelse med featureugen var der udflugter til museer og virksomheder, der havde med det aktuelle emne at gøre. De almindelige skovture med sodavand, is og Tivolitur blev der som regel også tid til, og turen til Buresø eller Vindinge Dyrepark stod i mange år øverst på de mindre klassers ønskeseddel.

Samarbejdet mellem skole og hjem har for Nr. Herlev skoles vedkommende altid fungeret på allerbedste måde. Det viser bl.a. det store fremmøde, der var ved forældreaftener, konsultationer og klasseforældremøder. Også når skolen indbød til forældredag eller "åbent hus", var der mange forældre, der besøgte skolen for at følge undervisningen i deres børns klasser - måske mest hos de mindre elever.

Efter bestemmelserne i skoleloven skal undervisningen i håndarbejde og sløjd give på to klassetrin, medens husgerning kun gjaldt 7. klasse. For at eleverne kunne få mulighed for at modtage undervisning i disse fag i en længere årrække, gennemførte man for en del år siden en semesterordning, der betød at den enkelte elev modtog undervisning i de pågældende fag i en del af skoleåret, men så til gengæld havde faget på deres skema i 3 eller 4 år.

Da svømmehallen stod færdig i Hillerød, blev der åbnet mulighed for en betydningsfuld undervisning for "landkrabberne" i Nr. Herlev. Eleverne i 4., 5. og 6. klasse kunne nu få svømmeundervisning, så de kunne føle større sikkerhed ved strandbadning. Transport med bus til Hillerød og selve svømmeundervisningen kunne, når alt klappede, klares med en time

ugentlig på den enkelte elevs skema.

Efterhånden voksede det samlede børnetal på skolen, så eleverne måtte fordeles i to klasser pr. årgang, og samtidig var børnehaveklasserne blevet oprettet. Derfor måtte der i tidens løb foretages tre udbygninger af skolen, så undervisningen kunne gennemføres på tilfredsstillende måde for alle klasser. Fra 120 elever i 1962 har elevtallet i en del år ligget over 300. I perioder har man drøftet, om man ved yderligere udbygning kunne skabe mulighed for, at eleverne kunne gennemføre hele deres skolegang i Nr. Herlev i

stedet for som nu at fortsætte efter 7. klasse på Byskolen i Hillerød. Om en sådan plan nogensinde bliver virkelighed, kan kun fremtiden vise. Vil skolen i så fald vokse sig for stor! Vil de mange traditioner stadig kunne gennemføres! Hvorledes det end går, vil man ønske for skolen og dens elever, at det altid må være et sted, hvor det er rart at være, - både når det gælder selve undervisningen, men også med de "mange dejlige frikvarterer" (-traditioner-).

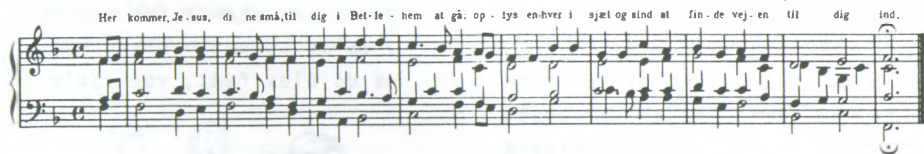
Kilde: Bindeleddets jubilæums-udgave, 1987

VORRE

JULESALMIER

156. Her kommer, Jesus, dine små

J. A. P. Schulz 1786

Her kommer, Jesus, dine små,
til dig i Betlehem at gå;
oplys enhver i sjæl og sind
at finde vejen til dig ind.

Vi løber dig med sang imod
og kysser støvet for din fod;
o salig stund, o klare nat,
da du blev født, vor sjæleskat!

Velkommen fra din himmelsal
til denne verdens tåredal,
hvor man dig intet andet bød
end stald og krybbe, kors og død!

Men Jesus, ak, hvor går det til,
at dog så få betænke vil
den inderlige kærlighed,
der drog dig til vor jammer ned?

Så drag os ganske til dig hen,
o Jesus, du vor sjæleven,
at hver af os så inderlig
i troen må omfavne dig!

Lad verden ej med al sin magt
os rokke fra vor dåbes pagt;
men giv, at al vor længsel må
til dig, til dig alene stå!

Så skal det ske, at vi engang
blandt alle helgens frydesang
i Himlens søde Paradis
skal prise dig på engleviss.

Her står vi nu i flok og rad
om dig, vort skønne hjerteblad!
Ak, hjælp, at vi og alle må
i Himlen for din trone stå!

Brorson 1732

En vandring til Bethlehem

Af Lisbeth Michelsen

Der er ingen julesalme, som får
min barndoms jul til at stå mere
krystalklar end netop "Her kommer,
Jesus, dine små", som vi sang
hvert år, tredie juledag, hvor vi
var til juletræsfest i bygdens
missionshus. Tredie juledag var
der julefest for alle børn, der

boede vest for bygdens å og fjerde
juledag var festen for dem, der
boede øst for åen. Inden aftenens
højdepunkt, hvor vi fik "julepose",
som bestod af et æble og hjemme-
lavede bolcher, dansede vi omkring
juletræet, som var det største og
det smukkeste juletræ i min barn-
dom. Vi dansede og sang alle ju-
lens salmer, men når salmen "Her

koma, Jesus, tñi små" blev sunget og vi ved det sidste vers "Her står vi nu i flok og rad" standsede op og beundrede juletræet, som aldrig havde været smukkere end netop det år, så sænkede der sig en julefred ned over alle de voksne og børnene.

Det fortælles, at medens den danske salmedigter Brorson var præst i Tønder, kom børnene ved juletid fra landet ind til byen med en julestjerne i den ene hånd og en tiggerkurv i den anden, og medens de gik fra dør til dør sang de julesalmer, men det var tyske julesalmer, på trods af at børnene var dansktalende. Da Brorson spurgte dem, hvorfor de sang på tysk, fik han som svar, at der var ingen ordentlige danske julesalmer.

Den følgende sommer i 1732 skrev Brorson en række julesalmer, som blev trykt i hans allerførste salmehæfte. Her finder vi flere af de mest kendte julesalmer: "I denne søde juletid", "Den yndigste rose er funden", I salmen "Her kommer, Jesus, dine små", som Brorson selv kalder "En liden salme for børnene", tager han en flok børn ved hånden og fører dem til Betlehem, for at de kan finde Jesus.

Her kommer, Jesus, dine små,
til dig i Betlehem at gå,
oplys enhver i sjæl og sind

at finde vejen til dig ind.
Vi kan allerede i andet vers fornemme, at børnene er meget ivrige efter at komme af sted. Der står nemlig i dette vers, at de løber.

Vi løber dig med sang imod
og kysser støvet for din fod,
o salig stund, o klare nat,
da du blev født, vor sjælsskat.

De når hurtigt til barnet i stalden og byder det velkommen til deres verden. Men de undrer sig meget over, at finde Jesusbarnet i en krybbe i en stald og tænker over den store forandring, det må være for Jesus at komme fra den lyse himmelsal og til deres verden, "verdens tåredal", hvor der er smerte, sorg og død. Det får Jesus at mærke på sin egen krop, for det, der bydes ham, er : stald og krybbe, kors og død. Alligevel kom Jesus til vores verden, og det undrer børnene sig over og beder om, at de aldrig må glemme den kærlighed, som fik Jesus til at komme og leve sit liv iblandt dem.

Lad verden ej med al sin magt
os rokke fra vor dåbes pagt,
men giv, at al vor længsel må
til dig, til dig alene stå!

Børnene beder om, at intet må
fjerne dem fra Gud. Netop derfor
synges dette vers ofte i forbin-
delse med dåb og konfirmation,

hvor der bedes om, at intet i
verden må lokke vores børn fra
deres dåbspagt.

Hvis børnene ikke glemmer deres
dåbspagt, så skal de engang kom-
me i "Himlens søde Paradis" (står

der i vers 7), hvor de skal synge
med i helgeneres frydesang. Hel-
gener er de fromme mennesker, som
er kommet i himlen.

Til sidst samles børnene omkring
Jesu krybbe som en stor blomst,
hvor Jesus er hjertebladet (det
inderste blad i en blomst) i
midten. Denne scene får mig til
at tænke på juletræsfesten fra
min barndoms jul, hvor vi børn
stod i en flok omkring juletræet.
Men dengang, da Brorson skrev
"Her kommer Jesus dine små",
kendte man intet til juletræer,
derimod var det almindeligt at
have en krybbe stående i hjemmet,
i skolen og i kirken, så Brorsons
børn har sikker sunget salmen
omkring en krybbe.

Her står vi nu i flok og rad
om dig, vort skønne hjerteblad!
Ak, hjælp, at vi og alle må
i Himlen for din trone stå.

Det gamle teglværk

Af Axel Nielsen

Lad os gå cirka 60 år tilbage i tiden, dengang da der stadig var passage over banen med ledvogter. Gik vi så på Brødeskovvej i vestlig retning så havde man teglværket på sin højre hånd med sin ovn og store skorsten, 35 m høj, maskinhus med en lidt mindre skorsten (i tyverne brugte man stadigvæk dampmaskine som trækraft) samt produktionsteder for maskinsten, håndstrøgne sten og en tagstenspresse.

Da teglværket blev bygget midt i 90'erne, fandtes der en lergrav vest for teglværket, men leret her blev ret hurtigt opbrugt, så da Frederiksholms Teglværk først i dette århundrede overtog det, måtte man hente ler fra Kollerød og siden Lynge. Der blev anlagt en bane fra Hammersholt til Kollerød og Lynge, 7 km lang, over Børstingerød Mose, en stump af den bruges som gangsti i dag. For at transportere leret fra hen-

holdsvis Kollerød/Lynge var der 3 damplokomotiver, det skal dog siges, at det var først efter 1921, da det nye værk blev opført, at der var 3 lokomotiver, da lermængden så blev mere end fordoblet.

Lergravningen foregik indtil 1932 som håndlæsning. Da var der nogle og tyve mand, der læssede ler, og der var altid 4 mand på sporet for at holde det vedlige. Men i 1932 begyndte man at læsse ler med gravemaskine, så fra at en mand kunne læsse 8 vogne om dagen, kunne gravemaskinen læsse 50 vogne om dagen eller mere.

Håndlæsning af ler, 1 vogn = 2 i 4 m³ pr. time, en ikke ringe præstation som kun de virkelig øvede kunne præstere, og da kan jeg ikke lade være med at nævne den lille Jens Peter Nielsen fra Hammersholt, denne lille spinkle mand var den rappeste læsser, de havde i lergraven. Lergravning var som sagt strengt arbejde, men også ret frit (det var akkord), så der var ingen af "mannerne", der ville bytte med dem inde på værket.

Pinselørddag blev i lergravene som på teglværket fejret med øl og snaps til frokost, og når den sidste lerkolonne kørte fra lergraven var alle vognene pyntet med grønne grene, og "mannerne" var også pyntet, men det var på en lidt anden måde.

Produktionen af maskinsten og håndstrøgne sten foregik fra frosten havde sluppet jorden til den satte ind igen, fra maj til oktober-november. I denne periode kørte teglværket for fuld kraft med 50 mand; teglværkets kapacitet var 5 millioner enheder om året, og de fleste skulle produceres om sommeren. Da man i allerhøjeste grad var afhængig af vejret, var der en masse tørrelader samt klampelader til opbevaring af de tørre sten.

Maskinstenene blev lavet på den måde, at leret kørte igennem valseværker og afskærebord og ud i laderne. Så var der 5 mand med trillebør, der tog imod og fordelte stenene i tørreladerne. Når det gik godt var dagsproduktionen 40.000 sten om dagen. I tyverne har de nok ikke fået mere end 25 øre pr. tusinde, så det blev en tier, når dagen var slut. Men så havde hver mand også løftet 60 tons og løbet 10 km, så der var vel ikke noget at sige til, at hans arme blev lidt lange og hans gang lidt slæbende, og at han drak nogle bajere.

Håndstrygning, navnet siger sig selv, hver sten blev formet i hånden og en dygtig håndstryger strøg cirka 5000 om dagen. Det foregik på den måde, at leret blev transporteret ud i tørreladerne med en lille tipvogn, og så

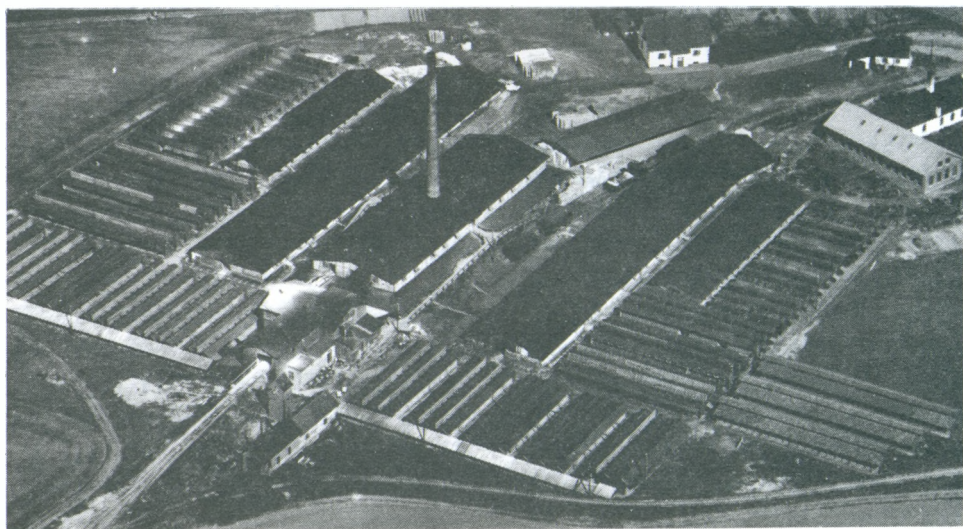
blev stenen formet i en træform og lagt på en "lap". En lap var et bræt, hvorpå der kunne ligge 2 sten, og så var der en dreng, der tog dem og rendte vel en 10-15 meter og satte dem af i tørreladerne, et meget strengt arbejde for en dreng, for hver sten vejede over 3 kg.

Men det var nu ikke bare "slæv" det hele. Selvom akkorderne var meget stramme, kunne der også blive tid til lidt sjov. Det var gerne efter en fødselsdag eller lignende, at man udfoldede sig. F. eks. var der en dag, hvor et sjak fandt på, at de skulle se, hvem der havde den kønneste rumpe. Det foregik på den måde, at der var hængt 2 presenninger op, og så skiftedes man til at stikke den nøgne ende ud imellem dem; så var der vel en dommer til at bedømme

pragtværket. Uheldigvis kom forvalter Jensen, også kaldet Jyden, forbi, da tykke Niels Peter stak sin rumpe ud, men Jyden tog det roligt. Det eneste, han sagde, var: "Fy for fanden, hvor er den grim."

Ja, det var typisk for den tid, at godt nok kunne forvalteren skælde og smælde, men han mente sjældent så meget med det. Som dengang Jyden fandt en mand, der var blevet meget "træt" og havde lagt sig til at sove. Han blev gal og sagde til ham, at han godt kunne gå hjem, han var fyret! Hvortil manden svarede, at det syntes han ikke, "for jeg har det jo godt". Han fik lov til at blive.

Når man taler om mandskab, må man ikke glemme svenskerne. Da teglværket blev startet, blev der bygget en ladelignende bolig, (kal-

det kasernen), og så kom der hvert forår nogle svenskere. De boede på kasernen under primitive forhold. Det var noget med, at lave en seng af brædder og fore den med halm, og så havde man en form for køkken i den ene ende af kasernen. De boede der fra sidst i april til sidst i oktober. Det var den tids fremmedarbejdere, meget dygtige og flittige mennesker, der bor endnu efterkommere af dem i kommunen.

Stenene skulle brændes; det foregik i ringovnen, som kunne rumme over 200.000 sten. Der arbejdedes hele året rundt, cirka 12 mand, med at sætte sten ind i ovnen og med at tage sten ud. Brændingen af stenene var en meget vigtig proces, da det var det sidste led i produktionen. Brænderne arbejdede på skift i døgndrift hele året rundt, også jul. Der var altid en brænder på arbejde. De brændte sten blev så læsset på banevogne. Der var fra statsbanesporet lagt et spor ind til ovnen på teglværket, så man kunne læsse sine sten direkte fra ovnen. Der var så et rangerlokomotiv, der kørte vognene ud til statsbanesporet.

Der var dejlig varmt ved ovnen, så den var som følge deraf det sted, hvor landevejens svende holdt til, navnlig om vinteren. De kom dryssende om aftenen, så

viste brænderen dem, hvor de skulle ligge. Det var flinke og ærlige mennesker, det skete at de lånte penge af brænderen, men de huskede altid at betale tilbage, selv om der måske gik et år eller mere, før de kom på de kanter igen.

De kunne også feste; det hændte at nogle stykker slog sig sammen, og havde købt et stykke flæsk, hvidkål og porrer. Så lånte de en spand hos brænderen og kogte suppe. Sammen med sprit, øl og snaps blev det et mægtigt gilde; alle blev glade, også brænderen. Hvis man så forestiller sig sang og mundharmonikaspil, halvmørke og gnister, der føg af fyrstederne, var der en stemning, som der har været ved kulmilerne (kulsvierne) i gamle dage.

Det var lidt om det gamle teglværk i Hammersholt. Det blev nedlagt som arbejdsplads i 1956.

Det var en arbejdsplads, som har grebet ind i mange menneskers hverdag i Hammersholt, Lille Sverige og Nr. Herlev; det blev regnet for en god arbejdsplads, men tiden var rendt fra den.

Snerydning

Du almægtige!!

Vågn op --
Vi er sneet inde!

Vi går i gang
fra hver sin
ende

Tekst og illustration:
Karen Werchmeister

Attemosen

Af Peter Norden Sølling

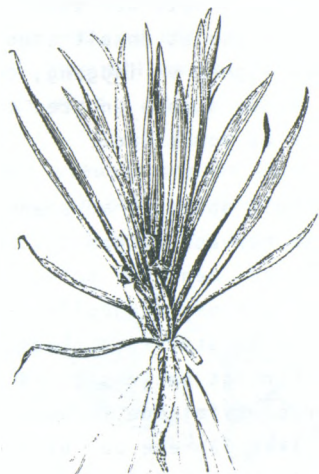
Det er sikkert de færreste beboere i Hillerød, som kender Attemosen. Måske lige bortset fra passagererne på strækningen mellem Brødskov og Gørløse station. Herfra er det nemlig muligt at se ud over mosen med tilstødende engarealer.

Hvis ikke læseren på nuværende tidspunkt er med, kan jeg fortælle, at Attemosen ligger i det sydvestlige hjørne af Hillerød, lige på grænsen til Gørløse sogn. Attemosen består af en mosaik af krat, åbne vandflader (de fleste gamle tørvegrave) og engvegetation. De åbne tørvegrave er fra 0,5 til lidt over 1 m dybe med brunligt mere eller mindre klart vand og stammer, som navnet siger, fra tørvegravning, sandsynligvis i brændselsknappe tider.

Udover de mere almindelige svømmefugle som gråand, blichøne og toppet lappedykker kan man se gravænder og til tider grågæs på de større åbne vandflader. Desuden rummer mosen enkelte vade-fugle bl.a. dobbeltbekkasin.

Hvis du en forårsaften i skumringen under din vandring i mosen pludselig hører en besynderlig dump lyd, som minder om en trutten gennem en rusten stump vandrør, så er det næsten sikkert dobbeltbekkasin. Den har fået tilnavnet hørsegøgen, hingstefuglen eller himmelgeden, fordi den besynderlige lyd blev opfattet som en brægen eller vrinsken. Denne lyd frembringes ikke gennem luftveje-ne, men opstår ved svingning af halefjerene, når fuglen (hannen) lader sig falde skråt nedad under parringsspillet.

ET sted midt i mosen så jeg for en del år siden, i en tørvegrav en interessant plante kaldet krebseklo. Det interessante er dens ejendommelige udseende og atypiske livsform. Den er hverken helt nedsænket i vandet eller helt flydende. På den korte og tykke stængel sidder en roset af skruestillede blade, og fra dens underside udgår talrige lange og ugre-nede birødder, der kun ganske løst fæstner blomsten til den dyndede bund.

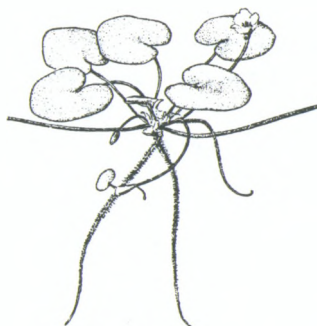
Vinteren igennem ligger planten på bunden, idet den sidst på efteråret mister sine blade og rødder og synker til bunds. Om foråret vokser bladene ud igen, og nu kan man se planten på bunden af den vandfyldte tørvegrav. Når bladene har nået en vis størrelse, er luftkamrene så store at plantens massefylde mindskes, hvorved planten stiger op til vandets overflade og nye rødder dannes. Blomsterne er hvide og sætter aldrig spiredygtige frø. Planten formerer sig ved udløbere, som vi også kender det fra bl.a. jordbærplanter.

Dobbeltbekkasinen og krebskloen hører til det mere eksotiske fra Attemosens gemmer i dobbelt forstand - idet Attemosen også "gemmer" sig. Hvad vil det så sige? - ja, det vil sige, at du ikke kan

se den fra alfarvej. Ingen offentlige veje eller stier fører til mosen. Kun private, idet mosen er privat ejet og opdelt i lodder, som hører til de omkringliggende gårde.

I juni 1981 udsendte Hillerød Kommune "Forslag til kommuneplan 1981-92". På side 64 står der om Attemosen: a. at området kan anvendes til fritidsformål (grøn kile), b. at området ikke må bygges, c. at området kan bevares som naturområde (fredningsværdigt), d. at området fastholdes i landzone.

Hvis ikke vi vil nøjes med at kikke ind i "Det forjættede land" gennem en snavset togrude, må vi fastholde kommunen på ovenstående punkter, - især punkt a. - hvilket betyder lettere adgang til området og hvad dermed følger, således at vi alle kan få del i herlighederne.

Grantræet og askehaven

Af Inger Krogsdal

Kapitel 1

Kaj har lige fået en cykel, som han er meget glad for. Nu kan han suse af sted og komme langt omkring, og det passer ham godt, for han elsker at gå på opdagelse.

I de første dage prøver han cyklen af ved småture, men han ved lige præcis, hvor han skal hen på sin første lange tur. Da han var mindre, kom han ofte sammen med forældrene forbi et sted, hvor man fra vejen kan se en høj hæk, og han vil gerne finde ud af, hvad der gemmer sig bag denne hæk.

En eftermiddag sætter han sig på cyklen og suser ud ad vejen, og da han kommer i nærheden af stedet, stiller han cyklen fra sig og låser den, inden han går over mod hækken.

Den meget høje hæk omgiver et cirkelrundt areal. Man bliver nysgerig af at se på den, og Kaj begynder at gå rundt om den for at lede efter en indgang, og det vi-

ser sig, at i hele den store hæk findes der kun et enkelt sted noget, der ligner en indgang, og så må han endda skubbe en gren til side for at komme ind.

Kaj er helt ophidset af spænding, men ikke nervøs, så han smutter hurtigt ind, mens han holder på grenen, og i næste øjeblik står han foran en stor rund plads, men han må hurtigt sætte sig ned, for han får en svimlende fornemmelse og kan ikke få rede på, hvad det er, han ser. Det flimrer for hans øjne, og det eneste, han kan se foruden den grålige hæk, er noget grønt, der ligner en stor bølge foran ham. Trods flimren og svimmelhed er han stadig ikke nervøs men besluttet på at blive siddende, til han kan se noget, og det varer da heller ikke længe, inden der bliver mere roligt omkring ham, og han kan se klarere. "Det grønne kan ikke være vand, selv om det bølger - åh, det er træer. Nej, der er kun eet træ, men sikke dog et stort træ."

Kaj begynder forsigtigt at gå rundt i området. Det er et værre vildnis, og han dumper ustandselig ned i huller og fordybninger og får skrammer og rifter af sten, torne og strå. Han hører noget vand plaske og kravler efter lyden. Det viser sig at være vand, der vælter ud mellem to sten. Der må være en kilde her. Kaj får

blodet fra sine rifter skyllet af arme og ben, og han sætter hovedet helt ned til vandstrømmen og slubrer vand i sig.

Fra det stenede område løber vandet ud i en bæk, og herover er der en bred bro, som ser solid ud.

Kaj lægger sig på tværs af broen og kikker ned i det klare, rene vand. Her vokser ærenpris og brøndkarse, og han rækker hånden ned og hiver en plante op. Den vil han have med hjem. Fra broen maser han sig videre frem gennem vildniset, indtil det lykkes ham at komme over til det store træ midt på pladsen, og han klatrer op og sætter sig på en af de nederste grene. "Alle tiders klatr træ. Her kan man vist have det sjovt." Han sætter sig til rette med ryggen op imod den tykke træstamme og kikker længselsfuldt op i den store krone. Det er et asketræ. Han kan se det på de store finnedede blade. "Underligt, man kan føle sig så godt tilpas på dette fremmede sted." Han vil give træet et navn. "Det kan hedde

Litta," og stedet her kunne hedde "Kajs have" nej, det må hellere hedde "Askehaven" så er der ingen, der kan vide, hvem der har givet det navn, "Hov, hvad er det for noget gult i hækken deroppe mellem de øverste grene?" Det skinner, og svajer langsomt i vinden, men det er umuligt at se, hvad det er.

Rundt om mellem sten, strå og buske i det ujævne terræn er der små bølgebevægelser og mystisk hvisken, som fra svage vindstød. "Det skal ikke blive sidste gang, jeg kommer her," lover Kaj sig selv, mens han hopper ned på jorden og maser sig frem til åbningen i hækken. Han må ud til sin cykel. Det er på tide at komme hjem.

Nu kommer der en spændende tid for Kaj. Hver eftermiddag cykler han ud til "Askehaven," og somme-tider har han kammerater med. De får hurtigt trampet nogle stier, så de lettere kan komme rundt i området. De laver vandfald og sluser i bækken og springvand fra kilden. De bygger broer og dæmninger, men frem for alt leger de i det store asketræ, Litta, og de opdager hele tiden noget nyt, når de klatrer rundt i de store grene.

Mange fugle har deres reder i træet, nogle godt skjulte, andre mere åbenlyst. De små røde egerne

bliver efterhånden helt tamme og springer rundt mellem børnene. Der er naturligvis også mus og muldvarpe, men de holder sig skjult om dagen, og børnene ser kun muldvarpeskuddene og musenes huller ved træroden. Kaj ser af og til større dyr imellem Littas grene, men han finder aldrig ud af, hvad det er for dyr, for de gemmer sig hele tiden.

Sommetider kommer der fremmede børn og leger, og pludselig er de væk igen. Kaj kan ikke forstå, hvorfor de ikke laver stier gennem vildniset, ligesom han og kammeraterne gør.

Det gule, som Kaj den første dag har set højt oppe i hækken, optager børnene meget. Det ligner gule blomster, måske solsikker, og der er noget fortryllende ved dem. Børnene kalder dem "Gudblomsterne," fordi de sidder så højt oppe. Når man kikker op på dem længe, er det, som om man selv får noget af den gule farve, og børnene diskuterer ofte, om de er ægte, eller de er af plastik.

Efter mange spændende ture til "Askehaven" kommer der en tid, hvor Kaj ikke er her særlig meget. Han er optaget derhjemme. Han har nemlig fået en lillesøster, en dejlig lillesøster, synes Kaj, og han bruger en stor del af sin tid til at være sammen med hende.

Allerede da hun er få uger gammel, får han lov at køre korte ture med hende i barnevognen, og da Kajs foretrukne beskæftigelse er at gå på opdagelse, bliver disse ture dagens højdepunkt, og snart bliver det til ret lange ture. Men ud til "Askehaven" kan han ikke komme med barnevognen. Den kan ikke køre på de smalle stier, så lille Ida må vente med at komme derud, til hun har lært at gå.

Selvfølgelig kan Kaj ikke helt undvære sine besøg i "Askehaven," så det hænder, han tager sin cykel og kører en smuttur derud.

Imidlertid begynder der at ske mærkelige ting derude. Det starter med, at Kaj opdager et lille hul øverst i hækken. Straks han ser det, forekommer det ham underligt, for han er vant til at se hækken hel og i ensartet højde. Men herefter tænker han ikke så meget på det. Det er vel blæsten, der har knækket et par grene. Men i den kommende tid fortsætter hækken med at forandres. Der kommer ustandselig små huller, og de bliver større, så der bliver adgang til "Askehaven" fra alle sider. Der er også en af de gule blomster, der er knækket. Den står i hvert fald og hælder sig fremover, og nogle af de fremmede børn, der kommer her og leger, ser bekymrede derop. Andre leger bare, som de har gjort hele tiden.

Derhjemme har Kaj længe forsøgt at få lov til at tage Ida med ud til "Askehaven", og endelig lykkes det. Nu er Ida også næsten to år, og Kaj kører hende derud i trækvognen, som han stiller uden for hækken og hjælper hende med at gå på de smalle stier. Op i træet kan hun ikke komme, men Kaj knækker en lille kvist af og giver hende, og da han først har gjort det een gang, vil Ida blive ved, så hver gang, de kører hjem derude fra, har hun trækvognen fuld af blade og kviste.

Bækken og kilden er Ida naturligvis også meget optaget af, så Kaj graver en rende fra bækken og lader vand løbe ud og danne en lille lavbundet sø, og her får Ida lov at plaske, alt det, hun vil.

Efterhånden har Kaj vænnet sig til, at hækken bliver mere og mere hullet og "Gudblomsterne" mere sølle, men han er dog ikke forbedret på det, der nu sker. En dag, da han syngende og leende kommer trækkende med Ida i vognen, fore-

kommer "Litta" ham mindre end sædvanlig, og det viser sig, at en stor gren er knækket af og ligger på jorden. Det har ikke blæst særlig meget, så Kaj kan ikke forstå det. Men Ida bliver begejstret. Nu kan hun nå noget af alt det dejlige grønne, og hun stavrer rundt ved den nedfaldne gren og hiver og flår i løvet og prøver endda at bide i den ru og hårde bark.

Denne gren er dog kun begyndelsen. "Litta" fortsætter med at tabe grene. Der ser ikke mere så spændende ud i den medtagne Askehave, så Kajs kammerater mister lysten til at komme her, og selv om Kaj stadig synes, han har en stor andel i "Askehaven" med "Litta", kommer han her nu mere sjældent, og når han er her, sidder han mest og funderer over, hvor mærkeligt det hele er blevet, og det kan han jo tænke på hvor som helst, så efterhånden holder også han op med at komme her.

Kapitel 2

"Sjip, sjap, sjup" siger Kaj, da Ida træder ind ad døren med sin våde skoletaske, vådt tøj og håret klaskende sammen om hovedet. "Dejligt julevejr, hva' lillesøster!" Kaj lægger hårtørreren og begynder at hænge sit våde tøj op. Ida tager noget op af jakkelommen: "Vi har lavet julestads i dag og pyntet op i klassen, og

jeg har også taget noget pynt med hjem, men det er altså blevet vådt. "Kom her med det," siger Kaj og hænger fem julehjerter op på tørresnoren sammen med det våde tøj.

"Nu må vi altså snart have fat i et juletræ," siger Ida, mens de spiser deres eftermiddagsmad. "På skolen har vi haft juletræ siden 1. december". "Du er noget utålmodig," siger Kaj. "Der er en hel uge til jul, men vi kan da prøve at få far og mor med på lørdag. De ved et sted, hvor man selv kan få lov at fælde sit juletræ." "Må man godt det?" "Ja, man skal naturligvis betale for det. Du tror vel ikke, man bare kan gå ud og tage det uden videre? Jeg går ud og sliber øksen."

Om lørdagen er det heldigvis tørvejr, da familien sætter sig i bilen og kører et stykke udenfor byen og parkerer på en ny P.plads, som Kaj ikke har set før.

Mens de går over mod granplantagen, bliver Kaj klar over, at de er ved det sted, hvor "Askehaven" har ligget. Han er sikker på det, selv om han ikke har været her meget længe, og her ser helt anderledes ud. Vejen er lavet bredere. Der er plantet nye træer, og der er intet af haven tilbage. Selv kilden og bækken må være tørret ud.

Mens forældrene og Ida går rundt og udsøger sig et juletræ, leder Kaj efter rester fra sin tidligere legeplads. Der må dog i det mindste være noget af "Littas" rod tilbage. Hvis ikke han kendte området så godt, ville han aldrig have fundet stedet, men han kan se det på terrænet og på højdeforskellen i beplantningen. Han kan finde cirklen, hvor hækken en gang har stået, og stedet, hvor kilden har været, men han undrer sig over, at han ikke kan finde rester af "Littas" rod, indtil han opdager, at der er vokset et grantræ op lige netop der, hvor roden er. Da han undersøger jorden omkring grantræet, finder han trøsket træ, der rager op over jorden og rester gemt under jorden. Kaj tager sin dolk og skærer et lille stykke af en roddel, som er forholdsvis velbevaret. Han putter det lille stykke træ i lommen og sætter sig på en sten og tænker på "Litta" og "Askehaven."

Han sidder fordybet i sine egne tanker, indtil Ida råber: "Kaj, se vores juletræ!" Han kikker op og ser det pæne lille grantræ, Ida kommer slæbende med. Bagefter kommer far med øksen. Mor er på vej hen mod grantræet på "Littas" rod. Her har samlet sig mange mennesker. Kaj kender en del af dem. Nu begynder de at pynte træet med ting, som de tager op af

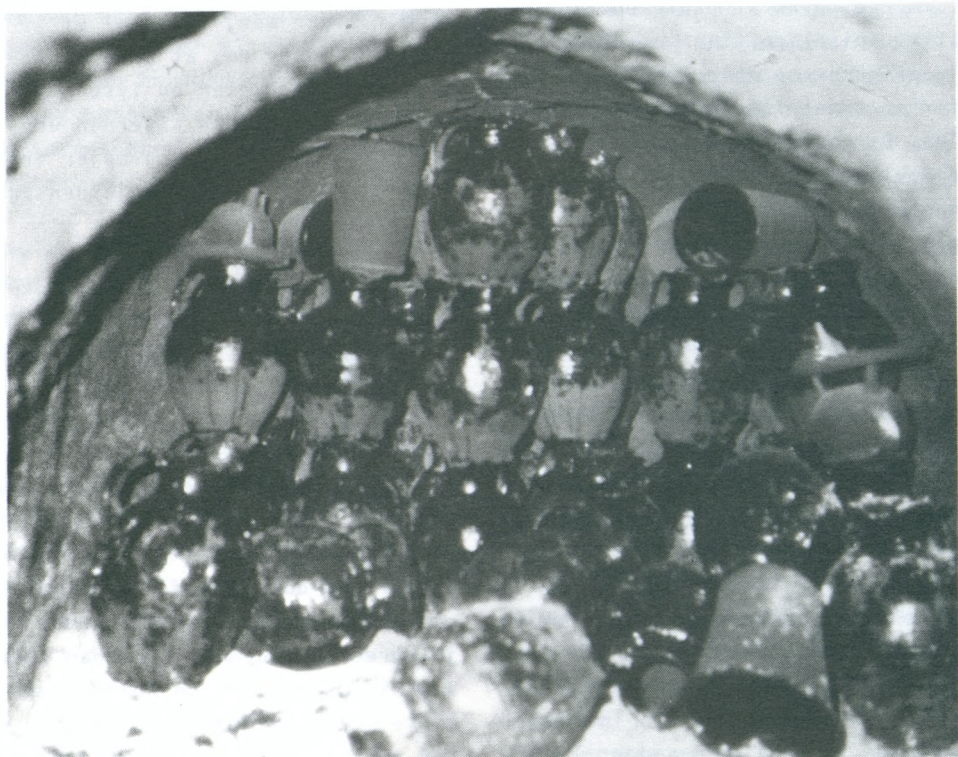
lommerne, pynt af papir og plastrik, spiselige ting som chokoladefigurer og æbler, og lidt efter er træet fuldstændig forvandlet. Der er tændte lys på det og en guldstjerne i toppen, og da nogle forsigtigt begynder at synge, trækker Ida i Kaj. Han skal også være med. Efterhånden er der flere, der synger, indtil alle til sidst tør være med. Stemningen bliver glad og munter. Der bliver løbet og danset rundt om træet, der bliver trampet og klappet, men frem for alt bliver der snakket, og imens spiser man af lækkerierne fra træet.

Kaj sidder igen på stenen. I hånden har han et kræmmerhus med godter og et æble, og mens han spiser heraf, tænker han igen tilbage på "Litta." Han sidder længe og kikker på stjernen i toppen af grantræet, og jo mere han kikker på den, jo klarere bliver det for ham, at det er en helt usædvanlig stjerne. Den lyser og skinner, især nu, da det begynder at mørkne. Men han ser noget i luften omkring den, små blomster, gule blomster, ligesom Gudblomsterne i den store hæk. De svæver rundt om stjernen, mens deres blade og kroner bølger svagt. Det ser smukt ud. "Ida" hvisker Kaj og peger derop, "se Gudblomsterne." "Ja, stjernen er meget flot," siger Ida. Hun kan overhovedet ikke se blomsterne.

"Kom," siger mor, "nu skal vi hjem." Kaj ser nu, at alle de andre er gået. Pynten og lysene er taget af træet. Kun stjernen er tilbage. Kaj går hen og bøjer trætoppen ned, får fat i stjernen og tager den med hjem.

Juleaften, da Kaj har lagt sine gaver til Ida, mor og far under juletræet i stuen, sidder han inde ved sit skrivebord og holder den lille stump af "Littas" rod i hånden og kikker skiftevis på den og på stjernen, han tog med hjem fra grantræet og nu har liggende foran sig på bordet, og mens det dufter dejligt fra køkkenet, og julemusik strømmer ud fra båndspille- ren, og Ida går rundt og tænder julelys over hele huset, lukker Kaj den nederste skrivebordsskuffe op og putter den lille træstump ind bagerst i skuffen. Derefter tager han guldstjernen, går ind i stuen til forældrene og Ida og sætter stjernen fast i det pyntede juletræ, der står midt i stuen, hvorpå han vender sig mod de tre: "Glædelig jul mor og far. Glædelig jul Ida!"

Under brændingen står der ca. 60 krukker inde i ovnen. Krukkerne står oven på hinanden i tre lag.

Middelalderen på prøve

Af Lisbet Rubinstein

Sort røg vælder ud af det lille hul på oversiden af lerovnen. Af og til slår der også store flammer ud af hullet. Pottemageren står foroverbøjet foran ovnen og putter hurtigt det ene store risbundt efter det andet ind i ovnen. Sådan står han i timevis, mens lervarerne inde i ovnen brændes,

og glasuren på kanderne udvikles.

Pottemageren er Tobias Thyrestrup. Han arbejder på Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter i Lejre. I den forgangne sommer og efterår har han udført videnskabelige forsøg med fremstilling, brænding og glasering af de såkaldte Faurholm

-kander. Han har arbejdet, som pottemageren arbejdede omkring år 1300, da han eller hun brændte sine krukker på marken ved Faurholm.

I 1974 fandt en bulldozerfører i forbindelse med anlæggelse af en markvej til transport af tunge landbrugsmaskiner på en mark syd for Faurholm to pottemagerværksteder. Fundet fra dengang var ret enestående, idet arkæologerne og historikerne ikke vidste ret meget om dansk middelalderlig lervareproduktion.

På marken ved Faurholm fandt man affald fra pottemageriet og brændte lerknolde med aftryk af forkullede grene fra pottemagerovne. Den ene af de to ovne var stærkt medtaget på grund af overpløjning, men den anden ovn - den vestlige - var stort set bevaret i sin helhed, dog naturligvis i sammenstyrtet stand.

Ud af de skår, arkæologerne fandt på marken, har man kunnet samle ca. 35 store kander og nogle mindre potter. Det usædvanlige og interessante ved disse kander er, at de er glaserede på den øverste halvdel i modsætning til andre tidligere fund. At en kande er glaseret er ensbetydende med, at ovnen har været konstrueret på en måde, at den kunne blive 900 - 1000⁰, hvilket er den temperatur, der er nødvendig for at få brændt glaserede lervarer.

Tobias Thyrestrup har nøje undersøgt skårene fra marken ved Faurholm, og ud fra sine observationer har han drejet krukker som i middelalderen. Krukkerne fra den middelalderlige pottemagers hånd er blevet lavet i en fart, kan Tobias Thyrestrup fortælle. Pottemageren har ikke haft tid til at kæle for hverken leret eller fremstillingsprocessen. Luft i leret fortæller os i dag, at leret ikke har været gennemtøjet i ret lang tid, og ringene i leret vidner om en hurtig drejning. Tobias Thyrestrup mener, at det var rutinerede folk, der stod for lervareproduktionen, og at der har været tale om en masseproduktion.

En Faurholm- krukke kan i dag laves på under 10 minutter incl. æltningen af leret og drejningen af krukken.

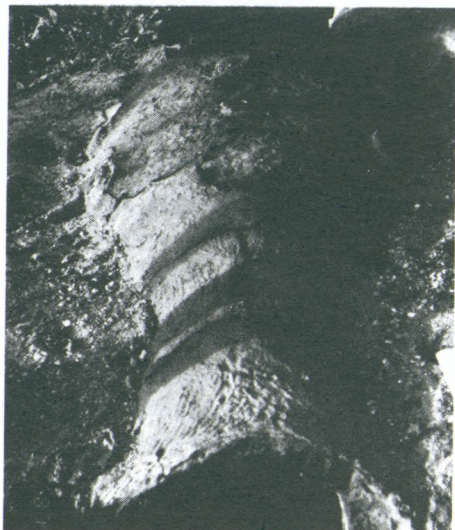
Forsøgene i Lejre har ikke alene drejet sig om fremstillingen af krukken men også om den karakteristiske mørkegrønne glasur på krukken overkant. Ovnens temperatur og tilgangen af ilt til ovnen har Tobias Thyrestrup eksperimenteret med for at kunne få viden om, hvordan netop den mørkegrønne glasur er opstået.

Glasuren stammer fra blykorn, der er blevet strøet på overkanten af krukken, og som ved en temperatur på 1100⁰ og ved en bestemt tilgang

af ilt er blevet til mørkegrøn glasur. Også denne mørke farve fortæller os i dag, at processen og hele produktionen i Faurholm er gået meget stærkt. Der har åbenbart været en stor efterspørgsel efter Faurholm-krukkerne.

Blyet til glasuren er kommet fra udlandet, og grunden til, at krukken ikke er glaseret på hele overfladen skyldes sikkert blyets pris.

Da krukkerne ikke er glaseret indvendigt, har de ikke kunne holde vand. Til gengæld har de godt kunnet holde øl og mælk, da fedtstof-fet i disse væsker efter nogen tid har tætnet porerne i leret. Tilmed har krukkerne kunne nedkøle øllet og mælken. Hver krukke har kunnet rumme 6-7 l.

Ovnen, som Faurholm-kanderne brændes i, er delvis nedgravet i jorden. Der fyres i ovnen både forfra og bagfra.

Pottemageren Tobias Thyrestrup viser her en af Faurholm-kanderne, fabrikeret sommeren 1987.

Faurholm-krukkerne er ifølge historikerne sikkert blevet solgt på det årlige marked ved Æbelholt kloster, hvor pottemageren har kunnet komme i kontakt med den helt store kundekreds på en gang. Næste sommer vil Tobias Thyrestrup på baggrund af sine forsøg fremstille nye Faurholm-krukker i Lejre, der skal sælges til fordel for centrets betrængte økonomi.

ONKEL JØRGENS BØRNEOPGAVER

Opgaverne er fra 1901, så du skal huske på gammel stavemaade.

1. Hvad er det for en fugl, hvis navn staves ens forfra og bagfra, og som bliver til vand, når man fjerner et bogstav ?

Fikserbillede

2. Hvor er mølleren ?

3. Hvad hedder disse fire kors ?

1.

2

3

4

Solkors

Taukors

Svastika

Sct. Georgs kors

4. Bogstaverne skal anbringes således, at der både vandret og lodret dannes de fire samme ord:

1. Dræbte sin broder.
2. Et pigenavn.
3. Et pigenavn.
4. En spids genstand

A	A	A	A
A	A	G	I
I	K	L	N
N	N	N	N

Løs mindst 3 af opgaverne og send dem til Jørgen Sandberg,
Helledammen 12
senest den 4. januar 1988.

Præmien er frugt/slik for 50 kr.

Mors fugl

Af Karen Werchmeister

Hej allesammen. Jeg hedder Palle. Jeg er en lyseblå (næsten hvid) undulat, og jeg er en han.

Jeg er håndopfostret sammen med mine tre søskende. Min far gik nemlig hen og døde, da vi var helt små, og så skred min mor bare fra det hele.

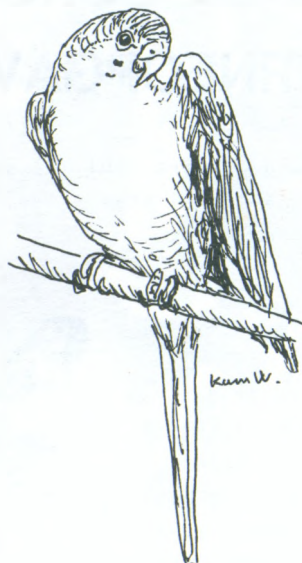
Hende, der nu er min "mor", fodrede os så med en sprøjte med hårdkogt, hakket æg, havregrød og vitaminer og alt sådan noget. Det smagte så godt, at min storebror døde af forældelse! Men vi andre 3 overlevede altså kuren.

Vi boede i en kasse, som var ret nem at klatre op af. Jeg har skam sovet i en køkkenvask (uden vand altså) en hel nat. Det vil sige, jeg larmede sådan, at min "mor" vågnede og fiskede mig op, da hun endelig havde fundet mig.

Så fik vi et bur.

Da vi blev store nok, blev vi fordelt rundt omkring i verden.

Jeg fik et stort bur helt for mig selv. Det har en gynge, som jeg vælter ned, når jeg har det rigtig skægt. Og så har det et stort ba-

dekar, som kan bruges som "forstærkeranlæg", når jeg skal overdøve mine mennesker eller radioen.

Jeg kan nemlig snakke. Meget endda. Jeg kan sige ligesom telefonen, som et vækkeur, jeg kan kalde på hunden, jeg kan fløjte "River Kwai March" og det halve af "Den gang jeg drog afsted". De to melodier kan udmærket blandes, så det gør jeg selvfølgelig.

Jeg kan forresten også en hel del bandeord.

Vandet i badekarret smager forøvrigt meget bedre end det, de kommer i mit drikkekar. Det gør kaffe og te også.

Når jeg får lov at flyve frit, sætter jeg mig gerne på kanten af

te- eller kaffekopper. Så kan jeg som regel nå ned til indholdet uden at dumpe i. Det må bare ikke være for varmt.

Nåh, men skidt, jeg kan jo altid tage "bad" i et fyldt askebæger eller en sukkerskål.

Så lærer jeg også nogle nye bandedord!

Ellers skal man passe godt på, når man flyver rundt. De har nemlig en stor hund her i huset, som lige kan nå mig, når den hopper lidt. Det gør den, når jeg driller den.

Engang, hvor jeg lavede et flot styrtdyk lige ned i hovedet af den, blev jeg altså helt våd på maven, da den prøvede at "slikke" mig.

Heldigvis kan hunden ikke flyve endnu.

Det kan katten heller ikke. Den kigger bare dumt på mig, når jeg siger li'som en soisort eller fortæller en af mine bedste historier.

Nu skal de snart holde jul igen, og så skal jeg nok hjælpe dem med at synge julesangene. Jeg har nemlig lavet helt nye melodier til dem. Desværre får jeg ikke lov til at flyve rundt, når de holder jul. Brændte halefjer lugter nemlig ikke så godt, siger de.

Nå, men I må ha' det. Jeg har ikke mere tid, for jeg skal øve mig på julesangene.

Mine fingre er kolde

Af Karen Werchmeister

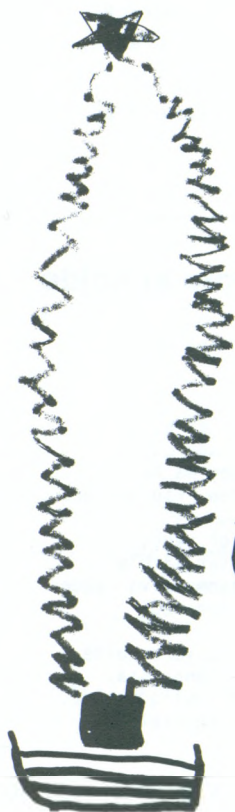
Mine fingre er kolde.
Jeg fryser udenpå.
Når bare jeg må holde
mor i hånden, kan jeg gå.

Mine tæer er våde,
for sneen var så blød.
Men en nissemand vi nåede
at se med hue rød.

Hans tæer må være kolde,
for han må længe stå.
Han sælger nemlig trolde,
som er ganske bittesmå.

STINEY

STINE 'V

Glædelig Jul

**Skolepasningsordningen
på Nr. Herlev Skole**

Orkis – et glemt håndarbejde

Af Agnethe Pedersen

Historien om orkis er meget gammel, og den er også desværre næsten glemt. Orkis er et knyttearbejde, hvis oprindelse med sikkerhed stammer fra makramé; dets hjemland er Arabien. Det er kendt så tidligt som i slutningen af 1600'tallet. Nogle mener, at det var søfarende, som havde orkis-ting og -skytter med hjem, andre mener at Frankrig er dets hjemland. Andre igen nævner Italien og Tyskland som hjemlande. Der findes litteratur om det i bøger fra 1700'tallet. Man ved også, at det var kendt i England før 1700'tallet, og i 1707 skrev Sir Charles Sedley et digt, som han kaldte "Den kongelige Knytter". Hovedpersonen var Dronning Mary (død 1694). Det handlede om dronningens beskedne vane: at orkere.

Under rokokotiden oplevede orkis sin glansperiode. Det var et arbejde helt i datidens ånd, koket og graciøst, det fordrede ikke de store tanker, så man kunne samtidig beskæftige sig med at tale om dagens små skandaler. Flere dameportrætter fra den tid viser fornemme damer, der sidder og orkerer. Arbejdet dengang kunne ikke blive så fint som i dag. Der blev brugt store skytter og groft garn. Skytterne dengang var af guld, elfenben, perlemor eller skildpadde. De kunne være bemalede, med emaljeindlæg eller ædelstene. Skytterne kunne være 12 cm lange og 4 cm brede. (I dag er skytterne kun 6 cm lange og ca. 2 cm brede og laves af plastic).

Da rokokotiden var slut, gik orkis-kunsten i glemmebogen lige til midten af 1800'tallet. Den genopstod først i England, hvor modeblade begyndte at interessere sig for orkis med det resultat, at de begyndte at beskrive arbejdsteknikken, give gode råd og udgive mønstre. Det varede til ca. 1870. Materialerne var stadig ikke af særlig god kvalitet. Med anvendelse af bomuld og silke, som var svært at arbejde med, blev resul-

tatet dårligt, klodset og kedeligt. Man arbejdede med stor fantas i både med brugsting og pyntet i. Man lavede blonder til lommetørklæder, undertøj, børnetøj, kraver, lampeskærme, forskelligt mellemværk (firkanter og runde dele) til at sætte i puder, tasker og duge. Efter en hvileperiode på ca. 25 år kom orkis igen i 1900-1920, da var materialerne af en bedre kvalitet, og skytterne var nemmere at håndtere. Desuden fandtes mange mønsterbøger, som desværre for de flestes vedkommende er gået tabt. Jeg har været heldig at få nogle enkelte af de gamle hæfter.

Da arbejdet er helt støvfrit og ikke anstrengende, blev det brugt som terapiarbejde på sanatorier - selv i begyndelsen af sengelejet - både for damer og herrer.

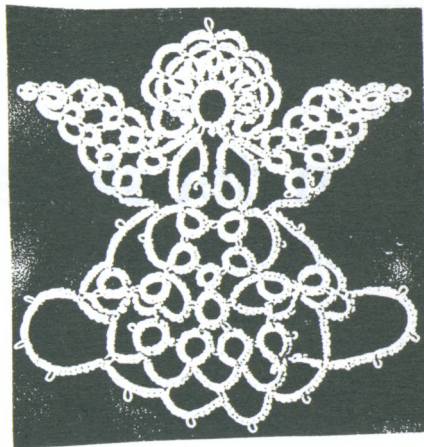
Desværre kom der igen en tid, hvor orkis blev glemt. Heldigvis holdt nogle stadig af at orkere og holdt kunsten ved lige. De unge lærte den af de ældre.

Det er let at håndtere og frem for alt afstressende. Selv lærte jeg det på optræningscentret ved Viborg i 1953, da jeg lå i sengen på grund af polio.

I dag bruges hæklegarn samt perlegarn, både det ensfarvede og det flerfarvede eller 2-farvede. Man

kan bruge små perler til orkis, det giver f. eks. en meget fin effekt på en lysmanchet. Man kan også lave små figurer, som kan bruges til juletræsdynt. Til påske kan man lave orkis over vatæg. Her er perler også anvendelige, ligesom flerfarvet garn er flot.

Det er utroligt, hvad man kan lave med en lille skytte og garn

samt en lille hæklenål, lige fra blonder, bogmærker, nøgleringe, lysmanchetter, små flakoner til store duge, kraver, brudekroner, besætning til kjoler og bluser, påskeæg, julepynt og uroer. Selv har jeg lavet et orkis-træ med perler, og et blomsterbillede er det også blevet til.

Da det ikke er tungt at sidde med, er det et dejligt håndarbejde, også for svage hænder, hvilket er min erfaring efter at have under-

vist i 5 år ved aftenskolen i Hillerød. Jeg har haft damer på 60 år, som havde megen glæde af at genoptage orkeringen, som de havde lært som børn. Jeg har på fornemmelsen, at orkis i nogen grad skulle erstatte kniplingen hos almindelige folk, da et kniplebrædt var kostbart at anskaffe, og det havde mange ikke råd til dengang, men en lille skytte og et nøgle garn kunne der blive penge til. Nogle arvede måske en

skytte, og så var man beskæftiget med noget nyttigt, og der kom anvendelige ting ud af det.

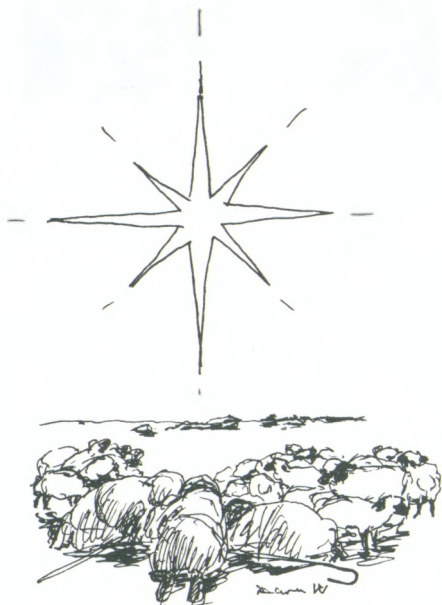
Arbejdet er utrolig stærkt, selvom man bruger så fin en tråd, og selvom en tråd brister, går resten ikke op, ligesom det gør i hækling.

Det er både morsomt og billigt at forsøge sig med dette "glemte" håndarbejde.

Men det skete – factum est

Af Lisbeth Michelsen

Martin Luther King, den senere myrdede negerleder, skrev engang: "Cæsar disponerede over et palads, Kristus over en krybbe og et kors. Men det er denne Kristus, der har delt historien i to, i et før Kristus og et efter Kristus. Det var ikke Herodes, der delte tiden i to. Ej heller Augustus, Napoleon, Hitler eller Stalin, det var Kristus".

Når vi juleaften hører præsten læse indgangssordene til juleevangeliet: "Men det skete i de dage.." Så bliver det lige pludselig jul. Det risler ned ad ryggen på én, hjertet falder til ro,

og man fornemmer en fanfare af evighed og af verdenshistorie i disse ord.

"Men det skete i de dage....." Derfor oplever "juleaftendanskeren" det som en katastrofe, når en præst tillader sig at læse Seidelin'ernes nyoversættelse af juleevangeliet, for dér står nemlig ikke: Men det skete... Dér står: På den tid.... Jeg har kun læst nyoversættelsen én gang, det blev både første og sidste gang, for en af kirkegængerne påstod hårdnakket, at jeg havde ikke engang læst juleevangeliet til juleaftengudstjenesten.

Eventyrene begynder med de tre ord: Der var engang..... Når vi voksne hører disse ord, så ved vi inderst inde, at i virkeligheden betyder disse tre ord: Der var slet ikke nogen gang.

Juleevangeliet derimod begynder med de tre ord: Men det skete... På latin hedder det: Factum est.. og det er et faktum, som er placeret ind i verdenshistorien i et før og i et efter Kristi fødsel.

Det, som ifølge vor forstand ikke kan ske, det skete. Gud var her. Og det som ifølge vor forstand

ikke kan ske, det sker hvert eneste år juleaften: AT GUD ER HER.

Videre står der skrevet i juleevangeliet: "Thi Eder er i dag en frelser født". Da hyrderne fik denne besked, rejste de sig og gik til Betlehem.

Hver eneste juleaften topper kirkegangsstatistikken, for så går næsten alle i kirke. De går til Betlehem. Betlehem er oprindeligt hebraisk og betyder brød-hus. Nørre Herlev kirke er vores Betlehem, vores brød-hus, hvor vi henter åndelig føde til vores juleaften.

Juleevangeliet slutter med opfordringen: "Lad os dog gå til Betlehem og se det, som dér er sket". Hvert eneste år går vi til Betlehem og finder barnet, som væltede alle tidsregninger.

Eventyrerne begynder med ordene: Der var engang..... Juleevangeliet begynder med ordene: Men det skete ... i de dage, da kejser Augustus

Juleevangeliet er ikke et eventyr - juleevangeliet er et faktum.

Udendørsbilleder

Af Jacob Palludan

Ved en Tilfældighed kom jeg til at slaa mig ned for lang Tid i en vis Egn, der først efterhaanden røbede sin sære Karakter. Forklaringen paa dens Ejendommelighed var, at den laa omkring en Vej, der endte blindt i Marken. Faa Kilometer borte gik den store Vejtrafik, og fra min Have saa man Toget dundre festlig oplyst forbi - men paa højeste Fart. Til Egnen kom ingen, intet. Civilisationens Blodstrøm naaede ikke ind i det lukkede Rør, og Distriktet derom blev som et Væv i Henfald. Selv Naturen virkede ufrisk, Haverne forfaldne, og Sølet syntes at dvæle en Evighed her. Jo længer man fjernede sig fra Hovedvejen, jo dybere gik man ind i Særhed, Fortid og Stilhed.

Egnen var indgiftet, led af Melankoli og Angst for den større Verden udenfor. Man blev. Man kærned Smør med Haandkraft; alle de Sygdomme, der følger med daarlig Hygiejne og tilsømmede Vinduer, grasserede; om det saa var Muren paa et af Nabo-husene, pintes den af Kalkmangel og syntes gnavet af Lupus. Scharffs Troldefolk fra Mosekonebilledet færdedes lyslevende paa Vejene, og en stor, skægget og forstyrret Kvinde, der jattede forbi mig i vild Samtale med sig selv, var et af mine første Møder. Havde hun mistet For-

standen, fordi Egnens Stilhed var saa trykkende, fordi alle Friere var drønet forbi paa fjerne Motor-cykler, fordi Gud intet lod ske?

De faa Folk, der kom, var kørt fejl, og kun med Besvær fik de Vognen vendt i Mudderet. Saa blev der atter stille. Vejmillionerne kunde ikke ledes herind, Landbrugskrisen derimod fandt ingen Egn for ringe. Aandsliv havde intet Ærinde. Radioen brugtes som Søvnnysser for de rachitiske Børn. Stundom kunde man i Horisonten se en Tille sort Figur, en Cyklist ude i den rigtige Verden. Som et langtsomt Insekt flyttede han sig hen over Ruden, og Blikket drejede sig hypnotiseret efter ham. Vil man nu bare se - et Menneske!

En Sti, der førte derud, gik gennem fredet Skov, hvor svære Egestød stod og raadnede. En af Stammerne lignende, set fra et bestemt Sted, aldeles Thorvaldsens Kristus med de udbredte Hænder - et symbolsk "Kom til mig", for visselig førte den smalle Sti, der gik forbi, hverken til Saligheden eller Livet. Den førte langs en Skovsø, der skønt alle Kulisser var i orden, dog var uden romantisk Virkning; dens Sjæl, kold og passiv, var aldrig blevet forløst af menneskelig Forstaaelse.

Forbi dette sløve Vand maatte jeg passere, naar jeg kom fra Byen, og en Novemberrat ved Totiden...

I Forvejen var man præpareret af det raslende Løv. Vinden jog det efter mig med en Lyd som løbende Fødder. Kristus var allerede bag mig; den komplette Ensomhed satte Modet et Par Grader ned, og disse Vindstød, denne jagt af spøgelsesfødder mod Ens Hæle, fik det hver Gang til at synke i Rygsøjlen som et Termometer i pludselig Frost.

Ved Søen stod en Mand, ubevægelig. Han gemte sig bag et lille Træ. Hvorfor Pokker svarede han ikke paa mit Godaften? Jeg blev uhyggelig, da Svaret stadig ikke kom. Da jeg var lidt forbi, sendte jeg Lommeløysens Lyskegle bagud og saa tydeligt hans graa, foroverbøjede Ansigt, som han havde vendt efter mig. Træet var for lille til at det

kunde være en hængt Person, ham derhenne. Godt, han kom mig ikke ved - forudsat naturligvis, at det ikke var ham, der nu kom benende efter mig, midt i de sejlene Søer af Løv, en lille, graa og bindegale Mand.....

Næste Dag udforskede jeg stedet og saa, at han blot var en Træstub af Mandshøjde, som stod der ligesom en Betjent bag en Lygtepæl. Farlig for den sjælelige Sikkerhed var han afgjort, men jeg lod ham staa, og det mærkelige var, at han langsomt svandt hen. Var det det hæslige i ham, der omsider aad ham op indefra, eller var det den Onde selv, som kappede ham af Fod for Fod for at bruge ham et andet Sted? Maaned efter Maaned sank han, først til Mandsling, saa til Gnom, og ved min Bortrejse kunde han rummes i en Ridestøvle. I Dag er han borte - Mennesket skal visselig ikke skræmmes fra at have sin Gang i Nord-sjælland.

Her ude lærte Nybyggeren at skønne paa Maanen -der, efter hvad man ellers læser, i vore Dage er ganske færdig som Belysningsmester. Det tynde Ny var et lifligt Varsel, for Ugen efter havde man jo det brede Skær, der stadig voksede og fik Udhuse til at lyse hvidt og japanesisk gennem Rudeduggen og tegnede Gaardspladsens paalidelige Form. For en Tid var der nu farbart ude, forbi var den Fornemmelse, at

man traadte fra en Badebro direkte ud i Mørkets bundløse Sø, naar man slap Yderdøren. Træernes natlige Tænderskæren lød blidere, og ved Sovetid faldt det diamanthvide Skær ind i Floder; man maatte dreje Hovedet som en Høne for at faa sendt en Blikkets Hilsen op til den Højtsejlende, naar han var paa sin midvinterlige Magts Tinde -

- og gled du, vemodsfulte Ven, langs Bøger og Papirer hen.

Dog, bedre end alle Maaner var den Ulmen, der ud paa Vinteren begyndte at lægge sig over de vestlige Marker, naar man kom ud efter Aftensbordet; det var selve Dagen, som vendte tilbage, og Døgn for Døgn brændte den nye Stykker Mørke i sin Ovn. I Marts saas en brun Verden vaad og tydelig udenfor Vinduerne; Indespærringen og dens Rastløshed var forbi. Bag den uhyre Mose, der afskærer Egnen, lød der Klokkeklang dybt inde i alt det røde og et fjernt Basunskrald fra et Motortog - som fra et stort Dyr, der ogsaa har faaet Lyst til Motion og vejrer Foraarsdage.

Det var ikke en Egn, der charmerede som de fleste nordsjællandske. Vrang og afvisende var den, Gratiens Gudinder var spaseret udenom. Men hvad man tvinges i Lag med, det smitter man omsider af paa, og hvad man bliver fortrolig med, faar Mæle tilsidst. Iøvrigt er det jo

aldrig ondt eller godt, det kommer an paa, men tyngden i Oplevelsen.

Flyveren har sit Nordsjælland - et Landkort, hvor alle Marker bliver til Rektangler, hvad der er mere ejendommeligt end smukt. Den udenlandske Turist vil sige: Oh javist, det var der med Slottene. Topografen har sit, Historikeren sit, Dyrehavens Fanatikere deres, og Motorcyklisten har to Striber, belagt med Telefonpæle. Hvad er saa det rigtige? Enhver holder paa sit og jeg naturligvis paa mit. Det rigtige kender man, naar man ikke blot har været i det, men har været udleveret til det. Har følt dets Morgenkulde svide i Fingrene under Hugningen af dets Kvas, har brændt dets Kartoffeltoppe mod en stormfuld Novembersolnedgang, har stukket nøgne Træer i dets Grund og set dem løves, bandet dets første Kaalorm og prist dets første Jordbær: har indbragt i Køkkenet dets første, lidt aflange og blodige Kyllingeæg, har gravet sin Laage ud af dets Vintermorgeners hvidblaa Snehav og har søgt til dets Byer med Nybyggerens glubske Hunger paa Varer, Lystindren, Biograf, Hotellets "Duo" og Kvinder med smuk Gang. Saa har man været sænket i Nordsjælland helt til Næseborene.

Fra samlingen "Som om intet er hændt". Området er Hestehaven.

Sensommerdag

Af Inger Krogsdal

Der er efterårsstemning i haven.
Det er høsttiden netop nu.
Der er lyd af en mejetærsker,
mens stråene brydes itu.

Der er bleg sol og dis i luften,
så dæmpet hver fuglelyd er.
Det er ikke forårsfuglenes
kaldende, syngende hær.

Der er nedfaldne rødgrønne æbler.
Der er træer, som gulner lidt.
Det er ikke den friskgrønne løvpragt.
Det er blade, som somren har slidt.

Der er stille, utrolig mild stemning
over høsttidens sensommerdag,
en nærhed som fængsler, en strømning
mod sindets dybere lag.

Det er varsling om kommende vinter,
det levendes gang mod sin død,
og dog kan det hjertet fylde
med livets varmeste glød.

Årets afslutning

Af Inger Krogsdal

Efteråret er tysthed og goldhed
tysthed afbrudt af vindens raseren
en luftfugtighed, som stiger mod max
mens lystimer daler
og følges af vemod
der pusles i travlhed af hænder, som sanker
de sidste frugter og blomster og aks.

Der hviskes farvel fra hver ager og have
farvel fra hver vejkant og dybet i skoven
farvel fra den vækst, som i forår var ny
blev styrket i sommer
nu mister den livet
går bort til sin jord, for nu kommer december
det sidste nummer i årets revy.

Det er mørketiden, forventning om lyset
lyset som stiger, når julen er inde
men lyset er blevet så kunstigt, bastant
hæsblæsende tempo
stresspressede hjerner
og juleforbrug og focus på gaver
betinges den jul, traditionerne spandt.

Decembermørket, decemberlyset
skyggers spil sløres, og tysthed fortrænges
men julen er tysthed i nattens grå
lovsang under stjerner
en stille glæde
ved livet, som værnes i Betlehemsstalden
og julestjernen herover vil stå.

Ole Post

Af Ellen Andersen

Husker I sangen fra TV's julekalender "Vinterbyøster"?

I regn og slud,
I sne og frost
skal posten ud,
når man er post
og ikke en kryster
i

hvis det ikke var fordi, det vil-
le ødelægge rimet, kunne Ole Ja-
cobsen godt fortsætte: "I Ny Ham-
mersholt, det' der jeg er post".

Det er nu engang præmisserne,
når man er postbud. Den 1.septem-
ber i år kunne han fejre 10 års
jubilæum på ruten, som populær
budbringer af gode og hyggelige
nyheder samt selvfølgelig også de
lidt mindre behagelige. Men altid
bliver det viderebragt med godt
humør og en kvik replik - på
umiskendeligt bornholmsk.
Det hele startede nemlig i Rønne,

hvor Ole overhovedet ikke drømte om at bringe breve ud, men var bager. Det eneste kendskab han havde til hvervet var, da han som barn "hjalp" den stedlige post lidt i sommerferien.

Da han var lidt træt af bagerfagets arbejdstider, besluttede han at prøve lykken som postbud. At det blev Hillerød, var lidt af en tilfældighed. Der var en ventetid på 4-5 år hos postmesteren i Rønne mens der var plads straks i Helsingør og Hillerød. Og vistnok ved at slå plat og krone blev det altså Hillerød.

Det var noget af en omvæltning efter at have været bagersvend, for selvom Ole dyrkede sport og var i god kondi, kunne man godt blive lidt slap i knæene efter at have været ude en hel dag samt af at holde rede i adresserne i områder, man før knap anede eksisterede. I begyndelsen var arbejdet afløsning på ruterne, når nogle var fraværende, samt kontor-tjeneste, d.v.s. tømme postkasser, grovsortering af post (dette indebærer, at man måtte lære alle distrikterne at kende), hente post på stationen samt grovsortere dem til videreforsendelse til hele Nordsjælland. Arbejdstiderne var skiftende, et par gange om ugen var mødetiden kl. 2.45, så hvad det angik, lignede det bagerfaget en del.

Efter et par år søgte Ole en fast rute og overtog rute nr. 41, Ny Hammersholt, inkluderende 266 husstande. Ruten er en cykelrute. Der er dog 2 depoter på strategiske steder, - det drejer sig ofte om flere sække post, - som bliver kørt ud i bil.

Arbejdsdagen begynder kl. 6 med finsortering af posten og tilrettelægning af turen. Kl. ca. 7.45 begynder så udbringningen, der varer til kl. ca. 13.30. Efter afregning er det så fyraften. Arbejdet er tilrettelagt med 39 timer pr. uge, herunder inkluderet arbejde hveranden lørdag. Ruten er et typisk udflytterområde, hvor folk ofte er hjemmefra hver dag, og så er der nogle, der har boet der i en menneskealder. Husene er typiske villaer og rækkehuse, hvor det til tider kan være lidt af en opgave at finde brevsprækkerne. Dette er efter Ole's mening dog at foretrække frem for postkasser ved centralt placerede steder, det giver nemlig mulighed for personlig kontakt med kunderne, når man skal helt ind i haven for at aflevere posten. Ellers risikerer man blot at blive opfattet som en kold servicefunktion. Navnlig lørdag, hvor folk er hjemme og har mere tid, tager mange sig en sludder med posten. Og mens Ole selvfølgelig kender kundernes navne, er det de færreste, der kender hans, mens nøjes

med at kalde ham "posten".

Visse steder er postens daglige besøg en kær adspredelse i hverdagen, og der står kaffekanden parat. At posten er populær ses også af, at han er en "naturlig deltager" ved morgensammenkomster ved runde fødselsdage og sølvbryllupper og lignende.

Til de mere blandede oplevelser hører hundene. De er i reglen stærkt utilfredse med, at der kommer fremmede og smider ting ind i entreen. Så gælder det om at have hundetække og kunne se dyret fast i øjnene, mens man pænt beder Fido om at gå ind til sin mor. Ole synes ikke, han har de store problemer. Som regel er både hunden og ejeren til at tale med.

De største problemer opstår om vinteren. Det er til tider en svær opgave at slæbe en tungt lastet cykel gennem sneen. Snerydningsordningen er ikke særlig venlig overfor postmænd - og andre servicefunktions-m/k'ere, for den sags skyld. Hvis folk selv rydder, sker det som regel først om aftenen, og så glemmer mange havegangen, der ofte ender som en livsfarlig glidebane. Men udover dette lille suk er Ole af den opfattelse, at vejret altid er ok, det er kun om at være passende påklædt. Postbude fryser aldrig. Kun hel-dagsregn finder han vederstyggeligt - så er det besværligt at holde posten tør.

Og posten skal jo ud - det hele - også reklamerne. Det er en smule frustrerende, at man somme tider næsten hører skraldespanden klappe i, før man når ud til cyklen igen. Man møder også mærkater på dørene, hvor man frabeder sig reklamer. Men posten har pligt til at aflevere alt - og får også betaling for det - desuden går kommunale og amtslige informationer ud på lige fod med reklamer, og man kan jo ikke begynde at sortere på folks vegne. Man kan kun håbe på, at trykkeomkostningerne bliver så store, at det værste bliver saneret væk.

Juletiden er en dejlig tid skønt postmængden bliver noget forøget.

Der bliver dog ikke sendt så megen julepost som tidligere, navnlig antallet af postkort er mindre. Folk skriver ikke mere kort af prestigegrunde, men mere rigtige julebreve. Posten skriver da også selv julebreve til familie venner langvejs fra. Vennerne nær ved ser man enten ofte eller giver et ring. Juleaftensdag er en hyggelig dag, hvor man må ind og "hilse på" mange steder og endelig ikke må bære julen ud. Og når man så ved middagstid cykler hjemad, har der sænket sig en forunderlig fred over området. Den rummer hele den spændte forventning samt følelsen af, at nu er julen kommet.

Om vi også fremover skal se post-

manden i området, er det selvfølgelig svært at spå om. I disse år sker udviklingen hurtigt, også indenfor postetaten. Opgaverne har ændret sig meget, bl.a. er postordrehandelen i stærk udvikling. Dataalderen vil nok også betyde en stor omvæltning, men Ole mener nu nok, at der vil være brug for det rødfrakkede postbud i mange år endnu.

Miljø-nissen

Af Keld Pedersen

Har du nogensinde set en rigtig nisse?

Ikke et menneske, som er "majet ud" med rød hue og vatskæg, - men en rigtig vaskeægte nisse? Nå - det har du ikke!

Det er nok, fordi nisser er usynlige både i dagslys og når det er helt mørkt. Kun i skumringstimen, netop når tingenes omrids begynder at flyde i eet, kan man få øje på dem. Men det kræver stærke øjne og en lille smule fantasi. Det er sikkert derfor, at der stadigvæk er så mange mennesker, som aldrig har set en nisse. De har ellers altid været til.

I gamle dage boede de mest på gårdene, - ja, en enkelt hos spækhøkeren, - men nu, da langt de fleste mennesker er flyttet ind til byerne, findes der flest bynisser. Nissen flytter nemlig altid med.

Nissen er en lille, meget drillesyg person, - han elsker at få mennesket til at bære sig uklogt ad. Eet af nissernes nyeste påhit er at optræde som miljø-nisser. De har nemlig bemærket, at det er blevet højeste mode blandt menne-

sker at tale om miljø.

Der findes snart ikke mere det ord, som ikke får hæftet - miljø bagpå. Man har fået udemiljø og indemiljø, arbejdsmiljø og fritidsmiljø, trafikmiljø og boligmiljø, voksenmiljø og børnemiljø, for slet ikke at forglemme det truede naturmiljø.

Møbelsnedkerne har også fundet fidsusen. De sømmer en boghylde og et lille skab til natpotten fast til hovedenden af en seng og kalder det for et sengemiljø. Og det går som varmt brød til kunderne.

Nisserne, - der, selv om de virker noget gammeldags -, alligevel følger godt med tiden, har derfor hurtigt omstillet sig til at optræde som små energiske miljønisser.

"Vil menneskene have miljøproblemer, så skal de sandelig også få det", sagde een af de ældste. Han

boede nu i hovedstaden og var tæt ved 800 år gammel.

Han havde fundet sig en rimelig bolig under gulvet i selve miljøministeriets bygning, - og her havde han hver nat stor fornøjelse af at smutte op i de mange kontorer og rette i papirerne, - så her, og så der, - så det hele kom til at se endnu mere gruopvækkende ud, end det var. Og det var jo galt i forvejen.

Hvis der lå rapporter om, hvordan menneskene fik ondt i deres kloge hoveder og ikke kunne sove, og fik kløe i næsen og andre steder og var pirrelige og uoplagte og uvenskabelige overfor hinanden på grund af det forfærdelige ude- og inde- og oppe- og nedemiljø og det forurenede naturmiljø, - så rettede han tallene ind, så det hele kom til at se ekstra slemt ud.

Når den gamle minister kom næste dag, - og man viste ham rapporter, - og det skulle man jo huske at gøre, - så kaldte han straks på sin departementchef og sagde: "Vi må gøre noget straks, - meget straks!"

Nu var der samtidig det med den gamle miljønisse, - ham under gulvet - at han havde i sine første flere hundrede ungdomsår boet på bøndergårde omkring i landet,

- dengang var der jo ikke så mange andre muligheder, - og mange af stederne havde det skortet slemt med hensyn til bondens respekt for nissen, og det havde været meget skraitt med risengrød juleaften og den slags ting, - enten på grund af bondens fattigdom eller på grund af hans nærighed.

Hvad årsagen nu end havde været, så nagede det stadig den gamle nisse at tænke tilbage på de trange tider, - og det havde efterhånden udviklet sig til et udtalt bondehad hos ham. Derfor nøjedes han ikke med at rette tallene i tabellerne på kontorernes skrivebord, - han skrev nederst på hver dokument: "Det meste er bøndernes skyld!"

Således blev disse ord snart omkvædet i alt, hvad ministerens sekretærer og rådgivere foretog sig.

Der blev arbejdet hektisk på denne baggrund med handlingsplaner og havmiljøplaner, og alt skulle ske meget straks, og ministeren gik til landets ypperste forsamling for at få vedtaget love om det hele, - og her fandt han megen forståelse, for det var ikke kun den gamle nisse under gulvet, der ikke elskede landets bønder.

En stor del af den kloge forsam-

ling havde ligesom nissen, - eller også havde deres forældre eller bedsteforældre, - boet og arbejdet på gårdene før i tiden, og de havde akkurat som nissen oplevet, at der var for lidt grød på bordet til dem.

Derfor gik det som en rød tråd igennem hele debatten: "Det meste er bøndernes skyld!", - og derefter blev lovene formet.

Den gamle nisse under gulvet lo skadefro. Endelig havde han fået

sagt tak for sidst til sine for-
dums fedtede husværter. Mange
glædede sig med ham.

Det er, hvad der kan komme ud af
at være for nærig med risengrøden
til nissen juleaften.

Folk i byerne, hvor nisserne nu
bor, skal tage ved lære deraf.
Ellers kan ingen vide, hvad den
gamle miljønisse næste gang fin-
der på at skrive på ministerens
papirer.

Julegæster

12. december.....

....Kommer I i julen ?

Nå, ikke!

(det bliver nu lidt trist uden dem,
lidt tomt).

Nej, jeg kan godt se, at I også
skal passe den anden del af fami-
lien (så må vi hellere nøjes med 1 and,
og vi behøver ikke så meget konfekt og
så mange kager).

Nej, det gør ikke spor. Vi 2 gamle
kan da også godt hygge os sammen
alene.

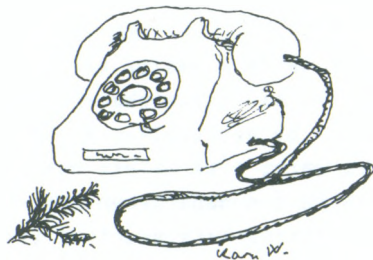
Jo tak, I må også ha' en rigtig
god jul, og hils.....

20. december

....Jamen, hej er I ikke rejst
endnu ? Er de det. Jamen det var
da trist - Jo - eh, jo det kan vi
da godt. (hjælp, jeg må til at bage og
lave konfekt og købe et par ænder mere!)

Af Karen Werchmeister

Nej, det bliver da hyggeligt, og
børnene kommer vel også med ?
(Så må vi låne et par stole hos naboen)

Vil I være søde at tage lidt sen-
getøj med selv ? Det er godt.

Jamen så ses vi d. 24.

Hav det godt så længe.

(Nu sænker "julefreden" sig for
alvor!)

Nytårsbordet

Af Ethel Ejlskov

Ligesom julen har nytåret også sine madtraditioner - ofte afhængig af, hvor i landet vi befinder os. Nogle af gangangerne er hamburgerryg med grønlangkål og ikke mindst nytårstorsken - en dejlig fast, hvid og knitrrende vintertorsk, kogt og serveret med hvide kartofler, sennepssovs, smørsovs og andet tilbehør. En dejlig spise, men just ikke den nemmeste og hurtigste ret at sætte på bordet, hvis nytårsselskabet er på ret mange personer. Det er vel også derfor, at denne traditionelle nytårsret er blevet udskiftet med andre nemmere tilberedte retter.

Den sidste aften i året fejres ofte med en god middag. Men hvad med lidt variation? I stedet for de obligatoriske 3-4-middagsretter, så anret en buffet med måske flere forskellige retter - og helst

med mad, der kan forberedes i god tid, og som ikke bliver alt for kedelig af at stå serveret hele aftenen, for på denne måde bliver spisetiden jo nok længere, og den bliver afbrudt af dronningetale, "Same Procedure as last Year", hyggebesøg af vejens børn, naboer o.s.v.

Her er et par eksempler på retter, der holder sig til de traditionelle nytårs-råvarer og egner sig til af blive stillet på nytårsbuffeten: (alle opskrifter er beregnet til 6 personer).

Torsketerrine.

Fars:

400 g torstefilet
1/4 l fløde 13%
3 æg
1 spsk maizena
1/2 spsk salt
et drys reven muskat
lidt friskkværnet peber.

Fyld:

250 g broccoli
evt. lidt røget laks

Pynt:

200 g rejer
1 citron

Sovs:

1 dl mayonnaise
1 dl creme fraiche
3-4 spsk hakket grønne krydderurter
(persille, karse, purløg, dild)

Fisken hakkes i blender eller foodprocessor sammen med fløde, æg, maizena og krydderier.

Broccolien dampes et par min. i kogende vand tilsat salt. Fyld halvdelen af farsen i en velsmurt form - læg broccoli og laks på langs i formen, læg resten af farsen over. Dæk formen med alufolie og bag i vandbad ved 175⁰ i ca. 5 kvarter. Farsen skal føles fast. Afkøles.

Anrettes, skåret i skiver og pyntet med rejer og citron og serveres med grøn sovs og flûtes.

Indbagt Hamburgerryg.

Ca. 1 1/4 hg hamburgerryg
1 hydløgsflødeost
1 bdt persille
3-4 plader frossen butterdej.

Kog hamburgerryggen ca.30 min. Fjern plasttarm og ben. Skær den i skiver. Rør hydløgsosten med hakket persille. Hver kødskive smøres med osten og de lægges sammen, så hamburgerryggen bliver "hel" igen. De optøede butterdejsplader rulles ud til dobbelt størrelse. Pak hamburgerryggen ind i dejen. Klistre den sammen med lidt æggehvide. Prik huller i dejen og lav evt. mønster ovenpå med overskydende dej. Pensl med æg og bag ved 200⁰ i 1/2 time. til dejen er gylden og sprød.

Anrettes på forskærrerbræt og skæres efterhånden.

Til hamburgerryggen passer det fint med en grøn salat eller marinerede grøntsager.

Nødderand.

150 g hasselnøddekærner
3 æggehvider
3 dl flormelis

Nøddekærnerne hakkes fint (persillehækker, blender). Hviderne piskes stive. Flormelis og de hakkede nødder vendes i.

Bages i en randform, der er smurt godt og drysset med rasp ca. 40-45 min. ved 175⁰.

Nødderanden overtrækkes med chokolade (ca.100 g) og kan nytårspyntes med flag etc.

Nødderanden smager godt sammen med frugtsalat, lavet af f.eks. frisk frugt blandet med lidt dåsefrugt. Hertil flødeskum eller is.

GODT NYTAR !

Brødeskov Teatergruppens opførelse af jubilæumsforestillingen "De tre hanrejer" ved Nødebo Kro, august 1987

fjällgården

Af Knud Jensen

Jöns Kjellberg var født i 1797 i Klövsjö i Härjedalen i Sverige.

Hans far hed Erik Morberg, og som soldat havde han været med i tre felttog men dog ej i krig.

Da Jöns havde været soldat, giftede han sig med Kerstin Månsdotter, som var født i 1792. Hendes far, Måns Friberg, havde været med i kong Gustav III^s krig.

De nygifte var meget fattige, og de søgte sig et hjem. På den tid var en stor del af Klövsjö-området kronens jord. Derfor besluttede Jöns at begære sig en del af dette område til nybygning. Selvom han gik meget stille med dørene i den sag, fortalte han det alligevel til en ven. Men denne "ven" skyndte sig at viderebringe

oplysningen til bymændene i Klövsjö.

Bymændene var selv interesserede i at få dette område - "åtaga sig skatt av nämde Kronomark".

Nu blev der travlhed på begge sider for at nå først frem til lensmanden i Östersund for at få overtagelsen godkendt. Det er en tur på 80 km i luftlinie, og byen ligger på nordsiden af en større sø.

Jöns Kjellberg drog afsted til fods, men da han kom til Storsjöen (den med Frösön), var det stormvejr, og ingen ville ro ham over. De sagde, at ingen kunne ro over søen i et sådant vejr. Jöns havde ikke tid til at vente på bedre vejr, så han fik fat i en

båd og tog selv af sted, og selv om det var en både hård og livsfarlig tur, nåede han over. Men da han endelig nåede frem, havde bymændene været fremme med deres ansøgning dagen før. Her gjaldt det gamle ord, at den, der kommer først..... Så der blev ikke noget nybyggeri for Jöns Kjellberg.

Klövsjöboerne drog ofte til Røros i Norge for at handle. Mange af dem var ved at sætte livet til, når de på vej over Klövsjöfället blev overrasket af uvejr (snestorm eller tåge). Der var ikke nogen anlagt vej, og der fandtes i det øde, barske terræn intet hus eller andet, hvor man kunne søge ly.

En bonde fra Klövsjö - Kristen Jönsson i Svegården - og nogle andre, som fulgte med ham var ved

at fryse ihjel i en sådan situation. Han gav da (Gud) det løfte, at hvis han kom levende hjem, skulle han gøre alt, hvad han formåede for at få anlagt et raste-sted for folk, der var på vej over fjældet. På hans foranledning besluttede Klövsjöbymændene at afgive en mindre del (ca 10 km i omkreds) af det nyligt erhvervede Krone-området til dette formål.

Eftersom Jöns Kjellberg tidligere havde tænkt på at slå sig ned på dette område, sagde bymændene nu til ham, at han skulle forsøge at bebo stedet, og da han intet havde at tabe ved det, tog han imod tilbuddet.

På en lille bakketop ved Prost-grafmyran bestemte Jöns sig til at bygge sin gård. Han startede med

at lave sig en Koija (bivuak-bygget af grene, mos og græstørv). Men den første nat han lå der, kunne han ikke sove, så derfor gik han hen til det sted, hvor Fjällgården nu ligger, byggede sig en ny Koija, og her sov han godt. Så derfor kom Fjällgården til at ligge på det sted.

Prostgrafmyran har sit navn af, at en præst skulle være faldet i det vandfyldte mosehul og frosset ihjel på vej over fjældet i uvej. Det blev en streng tid for familien, som stort set ikke ejede andet end deres bare næver til at klare opbygningen af gården og vriste livsfornödenhederne ud af det barske fjæld. Hustruen måtte ofte gå til Klövsjö og bage for folk der. Hun gik hjemmefra meget tidligt om morgenen for at nå frem først på dagen, og efter at have bagt hele den lange dag, gik hun sent på aftenen den lange vej (10-15 km) tilbage. Jöns måtte så klare både gården og husholdningen. Det var jo ikke helt almindeligt dengang.

Ved Guds hjælp gik det dog fremad for dem, så de kunne ernære sig ved gårdens drift og det, som faldt af til dem fra de vejfarende, som rastede her på vej over fjældet. Dette sidste var dog ikke meget, da man havde ret til at opholde sig der under uvej, som til tider kunne vare flere dage.

Det var i 1837, at Jöns Kjellberg fik tildelt ejendomsretten til Fjällgårdens område. Han fandt det ikke nødvendigt at tinglyse retten, men indtegnede den blot i herredsretten hver 10.år. Først i 1859 på anbefaling af en kontrollør i Vemdalen søgte han om tinglysning og endegyldig skøde på ejendommen. Men en ny generation af bymænd i Klövsjö var af en anden opfattelse end de, der havde overladt Jöns området, og de forsøgte nu at nedlægge forbud mod tinglysningen, men ved den dygtige kontrollørs hjælp lykkedes det at få skøde på Fjällgården.

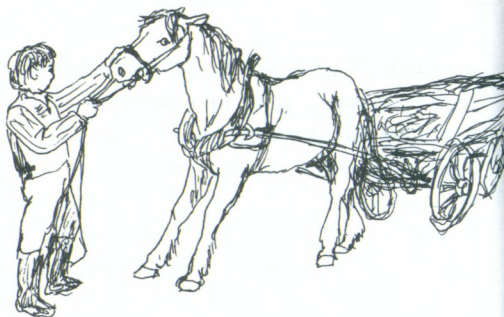
Familien på gården var af den opfattelse, at modstanden mod tinglysningen skyldtes misundelse over, at det var gået dem godt, og at gården gav et bedre udbytte, end det var forventet.

Der har i det hele taget igennem årene været ført en del retssager om gården og dens tilliggender, bl.a. angående fremmedes hugst af træer på gårdens område - og i forbindelse med matrikuleringen sent i 1800 tallet. I sidste tilfælde måtte Jöns's søn - Mathias Jönsson - klage til kongen for at få ret.

Det var som regel misundelse, der lå bag de mange retssager, for Mathias Jönssons ordsprog var: "Bedre en handful ro end et stort

hus med ufred". Derfor trak han sig oftest i mindre væsentlige afgørelser.

Jöns Kjellberg døde i 1882. Hustruen Kerstin døde året før. Begge døde i en for datiden meget høj alder.

Den nuværende ejer af Fjällgården er tiptipoldebarn af Jöns Kjellberg. Han har gjort meget for at bevare gården så meget som muligt i den oprindelige stil, men kun meget få af de gamle huse er bevarede.

Ladegården - 8 bygninger - brændte i 1963, og i 1980 brændte gammelstugan. Der er bygget nyt beboelseshus samt en bygning til erstatning for ladegården. Men et par gamle bygninger er der fortsat. Der er et gammelt magasin, og så er der matsächgrabban, hvor arbejderne, der i slutningen af forrige århundrede byggede landevejen forbi gården, opbevarede deres madsække. Matsächgrabban er bygget ind i bakken og er nærmest en hule.

Det siges, at der har været underjordiske i grabban, fortæller Jöns Kjellbergs sønnesøn Magnus Mattsson. Vejarbejderne fortalte, at der blev arbejdet der uophørligt hele natten. Hestene kunne være umulige at få til at gå forbi stedet om aftenen.

Magnus selv og hans bror havde en aften længe stået og lyttet til, hvordan der skramledes og smededes i bakken der omkring.

Fjällgården har frem til nyere tid været benyttet som hvilested for vejfarende. Derudover har det været servering af kaffe og hjemmebagte vafler, som trak mange folk på tur i den smukke natur til stedet.

Landbruget blev tildels nedlagt, da udviklingen gjorde det urentabelt. Fårene blev taget af bjørnen lige ovenfor gården i vinteren 1949.

Nu udlejes der "stuger" og værelser (rum) til jægere, fiskere, turister og skisportsfolk.

Stedet ligger i Wemdalen i det sydlige Härjedalen ikke ret langt fra et større skisportsanlæg.

Redigeret efter optegnelser fra 1899 af Magnus Mattsson - og fra 21/3-1986 af Hilding Zakkrisson, Jöns Kjellbergs tiptipoldebarn.

Velkommen i **SALON GRANHØJ**

Deres frisør i Ny Hammersholt
Birgit Nielsen, Granhøj 1
Ny Hammersholt

Tlf. 02 254375

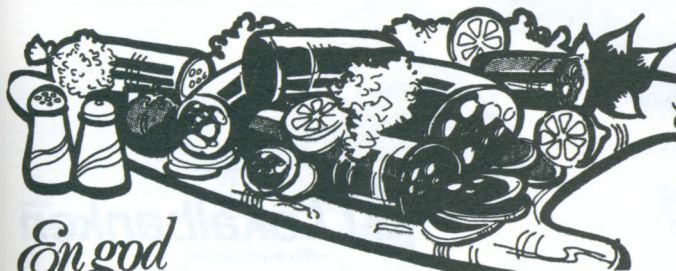
Lukket mandag og onsdag

PMP
Software

- PROJEKTLEDELSE
- RÅDGIVNING
- ANALYSE
- DESIGN
- PROGRAMMERING
- IMPLEMENTERING
- DATAKOMMUNIKATION
- KONVERTERING
- SYSTEMPROGRAMMERING
- SYSTEMOPTIMERING

edb-konsulent

Pølsefest

55 forskellige
"gammeldaws"
hjemmelavede
pølser

*En god
gaveide*

ZØFTING LARSEN

SDR. BANEVEJ 16 · HILLERØD · TLF. 02 261096

PREBEN NIELSEN

**Ny Hammersholt
Købmandshandel**

02 26 63 33

**Her kan De betale med
DANKORT**

**Vi gør mere
for dig og dine penge
i den lokale bank**

 Lokalbanken
- din egen bank

HOVEDKONTOR: Slotsgade 36, 3400 Hillerød. Telf: 02 26 07 00

ØSTRE AFD.: Skansevej 43, 3400 Hillerød. Telf: 02 26 07 70

NYHUSE AFD.: Frederiksværksgade 33, 3400 Hillerød. Telf: 02 26 07 15

MONTRONICS ApS

Bæverdalen 24 . DK-3400 Hillerød . Tlf. 02 74 01 84 - Giro 6 99 97 19

Alt i monterede kabler - Elektronikmontage

PMP
Software

· ET AF DANMARKS LEDENDE KONSULENTERSELSKABER

etableret i 1980

tal med

Poul Prindahl/Mogens Lund Sørensen
på 02 52 77 66

HVORFOR SLÆBE SIG
RUNDTRYGGET,
NÅR KARTOFFELBUSSEN
BRINGER TIL DØREN !

Rydegård's
kartofler 02 26053

LAD HELLERE
FAGMANDEN

Tømrermester
Knud Funder
Bygningsservice

02 26 50 30

BLOMBERGS BLOMSTER

Frederiksværksgade 15
3400 Hillerød

26 00 91

Vinteren nærmer sig
tal

SNERYDNING
med

KOED HANSEN

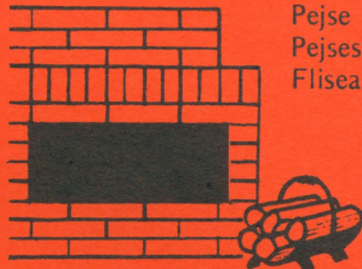
Storbæksgården

Tlf. 02 27 29 37

SPECIALE:

Pejse
Pejseskorstene
Flisearbejder

WILLY NØRHEDE

MURERMESTER

ALT MURERARBEJDE UDFØRES

Til- og ombygninger - Isolering

Mosevej 12 · Ny Hammersholt

Telf.: 02 26 45 36

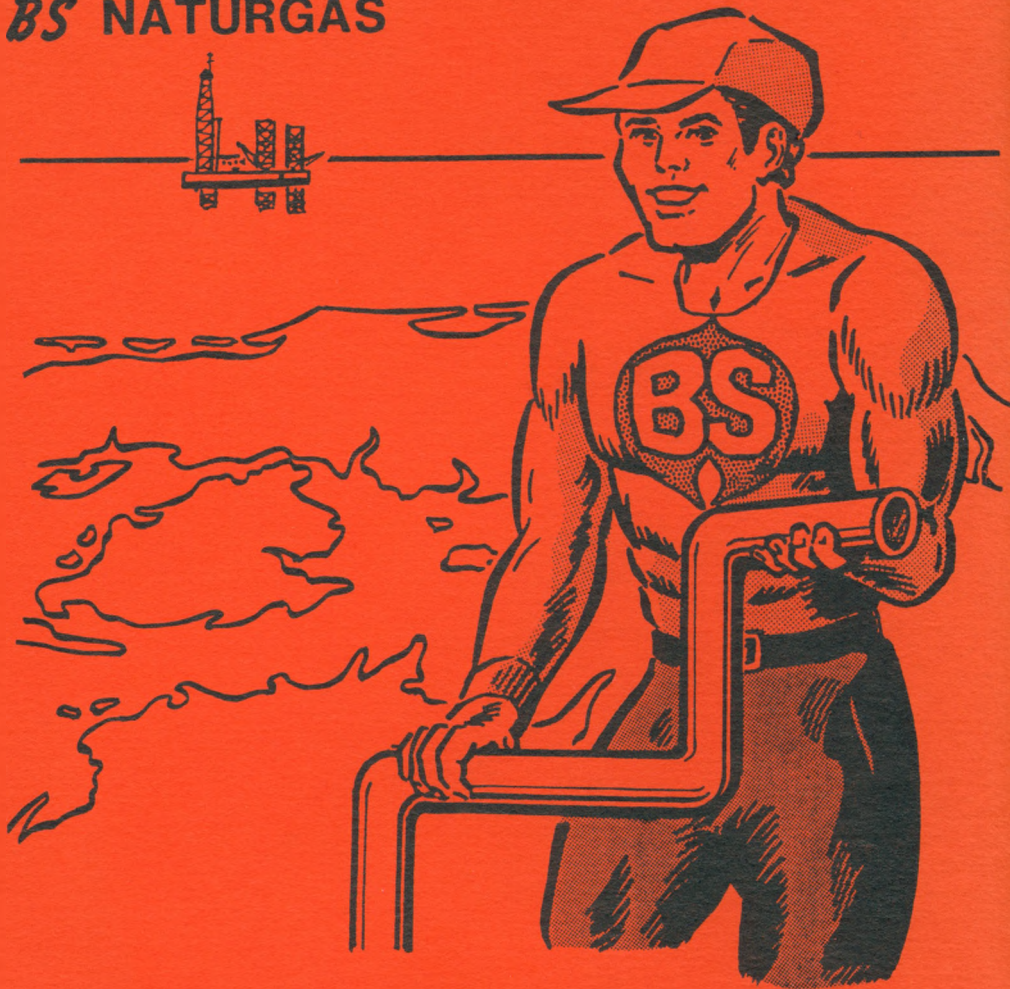
Kapitalpension

**En opsparing, De kan
fradrage fuldt ud.**

SPAREKASSEN **sds**

NATURLIGVIS INSTALLERER *BS* NATURGAS

**RING 266447 OM VEJLEDNING
OG UFORPLIGTENDE TILBUD**

Bent Sørensen ApS

Smedemester